

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

Anneli JÄRVET

**Euroopa Liidu käsitlemine Postimehes aastatel 2000-2004 ja avalik
arvamus Euroopa Liiduga liitumise suhtes**

BAKALAUREUSETÖÖ (4 AP)

Juhendaja: Prof. Peeter Vihalemm

Doktorant Aune Past

Tartu 2007

Sisukord

Sissejuhatus

1. Uurimistöö teoreetilised ja empiirilised lähtealused.....	6
1.1. Meedia avaliku arvamuse kujundajana ja väljendajana.....	6
1.2. Avalik arvamus Euroopa Liidu suhtes 2000-2004 ja seda mõjutanud tegurid.....	9
2. Uurimismetoodika.....	14
2.1. Euroopa Liidu toetuse uurimise metoodika.....	14
2.2. Euroopa Liitu puudutavate artiklite kontentanalüüs.....	15
3. Toetus Euroopa Liidule avaliku arvamuse uuringute põhjal.....	19
3.1. Aastad 2000 – 2003.....	19
3.1.1. Aasta 2000.....	19
3.1.2. Aasta 2001.....	23
3.1.3. Aasta 2002.....	25
3.1.4. Aasta 2003.....	27
3.2. Aasta 2004.....	33
4. Kontent-analüüsi põhitulemused.....	39
4.1. Aastad 2000 – 2003.....	39
4.2. Aasta 2004.....	47
5. Diskussioon ja järeldused.....	51
Kokkuvõte.....	54
Summary.....	59
Kasutatud kirjandus.....	61
Lisa 1 Sisuanalüüsi kategooriate süsteem aastatele 2000 – 2003.....	64
Lisa 2 Sisuanalüüsi kategooriate süsteem aastale 2004.....	66
Lisa 3 Aastate 2000-2004 kvantitatiivse analüüskoondtabel.....	67

Sissejuhatus

Eesti taasiseseisvumine 1991. aastal tõi endaga paratamatult kaasa vajaduse integreeruda erinevate rahvusvaheliste struktuuridega. Eesti ja Euroopa Liidu (EL) suhete alguseks võib pidada aastat 1991, mil Euroopa ühendus tunnustas Eesti iseseisvust. Alates 1992. aastast, kui sõlmiti Eesti ja Euroopa Liidu vahel kaubandus- ja majanduskoostöö leping, oli integreerumine Euroopa Liitu Eestile üheks priorideediks, ning seda asus toetama suur osa Eesti majanduslikku ja poliitilist eliidist, sest ennekõike saabki rääkida Eesti ja Euroopa Liidu suhetes majanduslikust ja poliitilisest koostööst. Lisaks majanduslikule integratsioonile toimusid Eesti jaoks 1994. aastal ka mitmed olulised poliitilised arengud. Novembris 1994. aastal sai Eestist Lääne-Euroopa Liidu assotsieerunud liige. See leping viis Eesti juba oluliselt lähemale Euroopa Liidule, kuid integratsiooniaspekte jäi siiski täisliikmestaatusest oluliselt alla. Eesti esitas liikmeks astumise taotluse 24. novembril 1995. Alles kaheksa aastat hiljem, 16. aprillil 2003.a, kirjutasid Eesti Vabariigi President Arnold Rüütel ja välisminister Kristiina Ojuland Ateenas alla Eesti ühinemislepingule Euroopa Liiduga. Eestis sai ametlikult Euroopa Liidu liige 1. mail 2004. aastal.

Peale Eesti taasiseseisvumist võeti sihiks taastada sidemed Euroopaga ning kindlustada oma riigi iseseisvus ja säilimine. Alates 1990ndate algusest on Eesti välis- ja kaitsepoliitilisteks prioriteetideks olnud liitumine Euroopa Liidu ja NATOga. Kui Eesti liitumist NATOga pooldas tugevalt kogu poliitiline eliit ja rahvas, siis ELi puhul jäi rahva toetus suhteliselt madalaks. ELi puhul polnud rahvale nii üheselt mõistetav, mis põhjusel peab Eesti liitumise nimel nii palju pingutama. Euroopa Liitu astumisest rääkides koondus tähelepanu tavaliselt küsimuste ringile, mis puudutas majandust, julgeolekut ja sotsiaalprobleeme. Rahvast huvitas eelkõige see, mida võiks ELi kuulumine Eestile anda – abi, soodustusi, kasu ja garantiisid. Või vastupidi – mida me kaotame, millest oleme sunnitud loobuma, kui integratsioon korda läheb.

2002. aastal osalesin toimetaja-ja reporterina dokumentaalfilmi projektis – *Balti riikide valmisolek Euroopa Liitu astumiseks*, mis valmis telekanalile ARTE koostöös YLE TV 1-ga. Selgus, et olukorda ja saavutusi Eestis hinnati suhteliselt positiivselt, kuigi tavakodanikul puudus otsene arusaam Euroopa Liidust kui institutsioonist. Väiketootjatel ja ametnikel olid aga kindlad seisukohad, et ELi astumine on seotud arvukate disfunktsioonide, läbiuurimiste, Eestile halvasti kohandatavate standardite-, ning reeglite sobitamisega. Optimism rajanes aga ootusele, et Eesti-poolne läbirääkimiskomisjon on suuteline ja tahteline nende huviseisid

kaitsma. Siit tuleneski nende eurohoiakute peamine kujunemisalus. Antud teema kohta võib leida erinevaid arvamuskirjandeid ja uuringute tulemusi, nii ELga liitumist majanduse seisukohast ainuõigeks ja imelisi tulemusi andvaks ning jätkub neidki, kes neavad sedasama liitu maapõhja ja ennustavad ette majanduslangust. Valdav osa uurimustulemustest on näidanud siiski inimeste skeptilist või lausa negatiivset suhtumist ELi ja sellega liitumisse. Siinkohal võib ajakirjandusel kui informatsiooni vahendajal olla suur, et mitte öelda määrav roll inimeste arvamuste kujundamisel.

Meedia sisu peetakse kultuuriliseks indikaatoriks, mis iseloomustab ühiskondlikke olusid samal viisil kui erinevad sotsiaalsed ja majanduslikud indikaatorid. Mis puudutab suhtumist ELiga liitumisse ja Euroopa Liitu kui institutsiooni, siis on mitmed uuringufirmade tulemused näidanud, et enne referendumit olid eestlased kuulsad oma euroskeptilisusega, Eesti oli üks kõige euroskeptilisema elanikkonnaga kandidaatriik. Pärast liitumist on hinnangud ELi kuulumise suhtes ühed positiivsemad ELi liikmesriikidest. Antud töö eesmärk on fikseerida, kuidas on muutunud ELi käsitlemine meedias enne ja peale ELi liikmeks saamist. Selgitan, kas euroskeptilise levik on tingitud meediavälistest sündmustest ning teguritest või on seda võimendanud ka skepsis meedias? Tuginedes eelnimetatule on uurimistöö hüpotees järgmine: meedia suudab kujundada eestlaste suhtumist Euroopa Liitu.

Hüpoteesi tõestamiseks uurin vastust küsimustele – kuidas on meedias kajastamist leidnud Eesti võimalik liitumine ELga, milline on olnud ELi puudutava informatsiooni muutumine? Kas euroskeptilistes lugudes toodi enne Eesti liitumist ELiga aastatel 2000 kuni 2003 esile neidsamu aspekte kui peale liitumist 2004. aastal või lisandus uusi? Kas on seost ELi toetuse muutumisel ning sel ajal meedias käsitletavatel teemadel? Esmalt fikseerin ELi pooldajad ja vastased tuginedes avaliku arvamuse uuringutele. Seejärel valin igast analüüsiperioodi kuuluvast aastast välja kõige suurema toetuse muutumisega ajavahemiku ning analüüsin, kuidas ja mis teemasid sel ajal meedias käsitleti. Artiklite analüüsil kasutan kontentanalüüsi meetodit.

Käesolev uurimistöö on jaotatud viieks suuremaks peatükiks. Esimeses osas annan ülevaate töö teoreetilistest ja empiirilistest lähtealustest, luues üldise konteksti mõistmaks meediat kui avaliku arvamuse kujundajat ning väljendajat. Seejärel käsitlen ka avaliku arvamuse muutust 2000-2004. aastal ja puudutan põgusalt võimalikke meediaväliseid tegureid, mis seda mõjutada võisid. Teises peatükis kirjeldan Euroopa Liidu arvamusuuringute ning

ajakirjanduses ilmunud artiklite empiirilise sisuanalüüsi metoodikat. Kolmandas osas uurin toetuse muutust Euroopa Liidule avaliku arvamuse uuringutest lähtudes. Neljandas osas esitan kontent-analüüsi põhitulemusd. Viimases peatükis toon välja uurimuse lõpptulemused ning kokkuvõtte Euroopa Liidu käsitlemise muutusest 2004. aastal võrreldes 2000-2003 aastaga.

1. Uurimistöö teoreetilised ja empiirilised lähtealused

Demokraatlikes riikides käsitletakse meediat neljanda võimuna, mis peab täitma kolme olulist funktsiooni: informeerima avalikkust, võimaldama avalikkuse kontrolli võimude üle ja tagama avaliku keskustelu. Nende kolme funktsiooni koostoime peab omakorda tagama sotsiaalse interaktiivsuse, mis kindlustab lõppkokkuvõttes ühiskonna koherentsuse ja sidususe. Infotehnoloogiline revolutsioon ja sellele järgnenud elektroonilise meedia plahvatuslik areng on meedia kui informatsiooni vahendaja rolli tõstnud veelgi.

(Bagerstam,E. 1997 Ajakirjandusvabadus demokraatlikus ühiskonnas)

Maailm on kogu oma hea ja halvaga jõudnud kõigi meie kodudesse. Kuidas otsustada aga selle üle, mis pakutavast on õige, mis vale? Loogiline oleks leida järgmise päeva ajalehtedest toimunud sündmuste kohta analüüse ja probleemartikleid. Mõtlev ja otsiv inimene vajab partnerit, kelle abiga kogu see tohutu infotulv läbi töötada ja arutada ning terad sõkaldest eraldada. Et meedia väljendaks tasakaalustatud avalikku arvamust, peab ta asuma nõ nõrgema poolele või vähemalt andma talle võimaluse oma seisukohtade väljaütlemiseks ja diskussiooniks.

Kui palju mõjutavad meedias avaldatud ja käsitletud leidnud seisukohad auditooriumi arvamust teatud probleemist? Ametlik statistika mitte ainult ei anna meile teada ümbritsevast maailmast, vaid ka kujundab seda (Leifmann 2000: 10-12), mistõttu võib arvata, et igasugune informatsiooni vahetus mõjutab potentsiaalselt nii andja kui ka vastuvõtja seisukohti. Kui meedia käsitleb informatsiooni, mis käsitleb ELi, aitab ta tahes tahtmata kaasa kuvandi loomisele EList. Antud peatükis loon teoreetilise konteksti meediast kui avaliku arvamuse kujundajast ning väljendajast. Seejärel annan üldise ülevaate avalikust arvamusest ELi suhtes 2000-2004. aastal ning seda mõjutanud teguritest.

1.1 Meedia avaliku arvamuse kujundajana ja väljendajana

Meedia kujundavad suure levialaga kommunikatsioonivahendid, mis suudavad jõuda ühiskonnas peaaegu igaüheni. Väga suure mõjualaga meediat nimetatakse massimeediaks. See mõiste osutab mitmele meediumile, mis nüüdseks on pika ajalooga ning üldtuntud, nagu näiteks ajalehed, ajakirjad, film, raadio jne (McQuail 2000). Meedia kannab ühiskonnas väga olulist rolli ning sõltuvalt kohtu tähtsusest ühiskonnas, anglosaksi maades peetakse meediat

neljandaks kuid põhjamaades koguni kolmandaks riigivõimuks (Bagerstam 1997). Meedia ja ühiskonna suhete iseloom sõltub tugevasti aja ning koha iseärasustest. Meedia, eriti aga just ajalehed peegeldavad iga ühiskonna eripära ja iseärasusi. Tähtsad on selle kogukondlikud ning religioossed omapärad, samuti riigikorraldus, kultuurilised erinevused, ajaloolised kogemused jne.

Ühelt poolt toodab vaba meedia informatsiooni, väljendab arvamusi, kritiseerib ja loob foorumi erinevate vaadete esitamiseks. See on demokraatlikule ühiskonnale väga vajalik. Teisalt teeb meedia seda vabatahtlikult ja võib sellest ka loobuda. Eesti meediat analüüsid arvestasin, et tegemist on demokraatliku vaba ühiskonnaga ning seega peaks ka meie meedia andma oma panuse demokraatliku ühiskonna toimimisele.

Meedia rollid ühiskonnas on (McQuail 1994):

- informeeriv – sündmuste ja keskkonna kohta uudiste ja teadete edastamine, võimuhete osutamine, uuenduste, kohanemise ja progressi hõlbustamine. Kuigi ajaleht pole uuemate meediumitega võrreldes (TV, raadio ja Internet) enam nii operatiivne, on trükimeedia endiselt suurim levik ja kättesaadavus;
- teenindav – utilitaarne info, kuulutused jne. Selle esitamisega saab Internet kõige paremini hakkama, kuid selle meediumi puuduseks on seni halvem kättesaadavus kui trükiväljaannetel;
- hariv – see ülesanne oli ja jääb ka tulevikus just usaldusväärse ja elitaarsuse tõttu paberlehe peamiseks funktsiooniks;
- meeltlahutav – TV ja Internet saavad selle funktsiooniga trükimeediast paremini hakkama;
- ühiskonna valvekoer, neljas võim – selles osas on trükimeedia endiselt tugev, sest võrreldes teiste meediumitega loetakse paberile trükitut siiski kõige usaldusväärsemaks;
- integreeriv – hoiakute kujundajana ja sotsiaalse integratsiooni organiseerijana on ta nii paber- kui Interneti väljaandeltugev integreeriv funktsioon.

Meedia sisu hindamisel võrreldakse seda sageli reaalsusega, Kepplinger ja Habermeier (1995) nimetavad seda kooskõla nõudmiseks. Eeldus, et meedia peaks reaalsust otseselt ja proportsionaalselt kajastama, on aga sageli meedia tegevuse kritiseerimise aluseks, mis omakorda on meedia mõjude analüüsimise põhiline koostisosa.

Kepplinger ja Habermeier (*et al* 1995) on arvamusel, et meedia sisu ja avaliku arvamuse vaheline suhe kõigub ajaperiooditi:

- massimeedia loob avalikku arvamust – korrelatsioon meedia sisu ja avaliku arvamuse vahel, kui viimane järgneb meedia sisule, peaks olema teistest seostest tugevaim;
- massimeedia on avaliku arvamuse peegliks – korrelatsioon massimeedia ja avaliku arvamuse vahel samaaegselt peaks olema tugevam kui ükski teine korrelatsioon;
- avalik arvamus mõjutab meedia käsitlusi – korrelatsioon avaliku arvamuse ja meedia sisu vahel, kusjuures viimane järgneb avalikule arvamusele, peab olema tugevam kui ükski teine korrelatsioon;
- meedia sisu ja avaliku arvamuse vahel ei ole mingit seost – olulisi korrelatsioone meedia sisu ja avaliku arvamuse vahel ei esine.

Küsimus, kas avalik arvamus mõjutab meediat või meedia kujundab avaliku arvamuse, kas nad on korrelatsioonis või ei pruugi nende vahel üldse seost olla, on läbi aegade olnud küsimuseks meediateoreetikute seas. Teoreetikutele tuginedes on käesoleva töö eelduseks võetud, et meedias kajastatu ja avaliku arvamuse vahel on side olemas, kuid see pole vastastikku määrav. Üks valdkond, kus seos on suhteliselt selgelt empiirilistes uuringutes välja toodud, on päevakord ehk agenda.

Rogers ja Dearing (1987) väidavad, et avalikkuse ja meedia päevakordade suhte näol on kahtlemata tegemist vastastikku sõltuvate suhetega. Sellega nõustub ka Erbring (*et al* 1980), kelle uurimuse järgi on avaliku päevakorra mõju ajakirjanduse päevakorrale astmeline ja pikaajaline protsess, mille kaudu arenevad üldistatud uudiste väärtused. Seevastu meedia päevakorra mõju teatud kindlale probleemile avalikus päevakorras on otsene, kohene põhjustajajärg suhe, seda eriti olukorras, kus inimestel on minimaalselt alternatiive, nagu otsene kogemus. Noelle-Neumann (1974) väidab, et kuna massimeedia on eksisteeriva arvamuskliima hindamiseks kõige kättesaadavam allikas ja kui meedias domineerib teatud vaatenurk, siis selle tähtsus kasvab isikliku arvamuse kujundamise ja väljendamise protsessis veelgi.

Teiselt poolt Paletz ja Entman (1981) uurisid samuti meedia mõju avalikule arvamusele ning lükkasid selle "vaikuse spiraali" teooria ümber, kuna nende uuringu kohaselt meediasse paisatud müüt, mida ajakirjandus ohtrasti levitas, rahva seisukohta ei mõjutanud. Tuleb

nõustuda, et meedia valib päevakajalised teemad ning need küsimused omakorda mõjutavad avalikkuse päevakorda. Kõneaine kujundamise teooria viitabki sellele, et kuigi meedia muudab harva indiviidide hoiakuid ja arvamusi ning reeglina ei määra seda, mida inimesed mõtlevad, siis ometi ütleb meedia sageli inimestele, millest mõelda (Cohen 1963; McCombs ja Shaw 1977).

Eeltoodu põhjal võib järelduse tegemisel aluseks võtta, et meedia peegeldab ühiskonda agenda ehk päevakorra kehtestamise kaudu, seades avalikkuse huviorbiiti küsimused, mis valdava osa elanikkonna jaoks on otseste kogemustega mitteseotud probleemid. Meediakäsitluse mõjul muutuvad aga need laiemat üldsust puudutavateks küsimusteks ja saavutavad avalikkuse päevakorras kõrge positsiooni.

Antud töö eelduseks on käsitlus, et massimeedia on oluline avaliku arvamuse kujundaja – läbi päevakorra seadmise; foorumi pakkumise kaudu arvamuste vahetuseks, seda mitte alati võrdse esindatuse alusel; viitesüsteemi kujundajana persooni jaoks isikliku arvamuse määratlemiseks, seda eriti juhul, kui puudub vahetu kogemus. Käesolev töö analüüsib, kuidas on meedias parasjagu käsitletud teemad ELi kohta mõjutanud avalikku arvamust EList ning milline on olnud ELi puudutava käsitluse muutumine.

1.2. Avalik arvamus Euroopa Liidu suhtes 2000-2004 ja seda mõjutanud tegurid

Antud peatükis teen kokkuvõtte eestlaste ELi toetuse muutumisest ja selle võimalikest põhjustest aastatel 2000 kuni 2004, loomaks edasiseks uurimiseks üldise raami. Selleks, et anda ülevaade Eesti kodanike suhtumisest ühinemisse Euroopa Liiduga aastatel 2000-2004, olen aluseks võtnud Emori sellekohased uuringud, mis on läbi viidid üleriigiliste küsitluste käigus, kus igal kuul intervjueeriti tuhandet inimest vanuses 15-74 aastat ning andmed esitati valimisealistest kodanikest. Seejärel arutlen, millised on olnud need meediavälised tegurid, mis võisid selle muutuse põhjustada.

Eesti kodanike suhtumine euroliitu on olnud ebastabiilne ja muutlik. Järgnevalt analüüsin neid põhjusi, millest võiks olla tingitud inimeste kas toetava või mittetoetava suhtumise muutus Euroopa Liitu. Vaadeldavaks perioodiks on aeg aastatel 2000-2004. Miks suhtumine ELi on olnud ebastabiilne? Antud peatükis käsitlen nii üldisi arengutendentse kui ka järske arvamuste muutusi. Silmapaistvalt suureks muutlikuseks loen antud uurimuse kontekstis toetust, mis ühe

kuu vältel kõikus vähemalt 6 % või enam. 2000. aastal olid kõige suuremate kuuliste kõikumistega aprill (langus 6%) ja oktoober (langus 7%); 2001. aasta juuni (tõus 7%), juuli (6%) ja detsember (tõus 7%); 2002. aasta oktoober (langus 12 %); 2003. aasta juuni (langus 7%) ja august (tõus 9%); 2004. aastal märts (tõus 9%)-vt.tabel 2 lk.15

Kuna kõikumised isegi ühe kuu lõikes on olnud väga suured, siis võib arvata, et toetuse hüppeline muutus lühikese ajaperioodi vältel väga negatiivsest väga positiivseks või vastupidi, on paljuski tingitud teatud hetkel päevakorras olevatest teemadest ning avalikkuse suhtumisest antud probleemistikku.

2000. aastal oli toetusprotsent kõrgeim jaanuaris 53% ja madalaim aprillis 41%. 2000. aasta aprill oli ainuke kuu vaadeldaval perioodil aastatel 2000-2004, mil EL vastaste hulk 46% ületas EL pooldajate hulka 41%. Aasta keskel oli ühinemise pooldajate hulk 46% ja vastaste hulk 41% küsitletuist. Septembris näitasid Emori Euro&Nato seire tulemused Euroopa Liiduga ühinemise pooldajate osakaalu kasvu. Ühinemist pooldas 50% Eesti valimisealistest kodanikest ja ühinemise vastu oli 38%.

Toetuse langust saab seletada läbi mitmete tegurite. Suure negatiivse langusprotsendi võisid põhjustada nii sise- kui ka välispoliitilised arengud. Toetus ELile võis olla seotud inimeste üldise sotsiaalse heaolu ja toimetulekuga. Samuti võis toetuse järsk muutus tuleneda usalduse varieerumisest poliitikute vastu. 2000. aastal räägiti palju elukalliduse kasvust seoses sooja ning nafta hinna tõusuga, mis mõjutas otseselt ka teiste kaupade ja teenuste hindu Eestis. Riigi rahanappus tekitas hulganisti poliitilisi probleeme situatsioonis, kus sooviti läbi viia suuri ja kulukaid reforme, näiteks haldus- ja pensionireform. Probleemiks peeti Taani «ei» andmist euroreferendumil, kuna see lõi vastustamise atmosfääri Euroopa Liidu laienemisele. Samuti mõjutas Austria-vastane boikott oluliselt ELi populaarsust paljudes liikmesmaades ja alles liikmeks pürgivates riikides. Eesti euroskeptikud tõid välja, et Austriale sanktsioonide kehtestamine loob pretsedendi ning pole välistatud, et EL ei kasutaks oma tahte saavutamiseks selliseid mõjutusvõtteid ka Eesti suhtes (Gräzin 2000).

2001. aastal muutus eestlaste toetus Euroopa Liidule enam kui 6% kolmel perioodil: mai-juuni (tõus 7%), juuni-juuli (tõus 6%) ja november-detsember (tõus 7%). Kuigi 2001. aasta alguses olid Eesti kodanike hoiakud Euroopa Liiduga ühinemise suhtes valdavalt negatiivsed. Eesti võit kevadisel Eurovisiooni lauluvõistlusel murdis üha süvenenud Euroopa Liidu

vastasuse trendi ja kasvas kodanike hulgas eurooptimistide hulka ligi kümme protsenti ehk kokku 44 protsendini hääleõiguslikest kodanikest (Emor 19.05.2001). Ka aasta teisel poolel tõusis ELi pooldajate hulk. Suurenenud toetusprotsenti seostatakse SAPARDi programmi abirahade avanemisega Eestile ning meedias domineeriva argumentatsiooniga ELga ühinemise majanduslikust kasulikusest. Oktoobris toetas ELga liitumist 52% valijatest ning aasta viimasel kuul tõusis see koguni 58%.

Üldiselt oli alates 2000. aasta suvest ja 2001. aastal usaldus parlamendi, valitsuse ja peaministri vastu väga madal (vt tabel 1). Tabelis liidetud arvamused “usaldan” ja “pigem usaldan”. Tumedaga ja allajoonitud on andmed, kus usaldus avalike institutsioonide vastu oli kõige madalam. Andmed näitavad %-ti elanikkonnast vanuses 15-74, kes antud institutsiooni usaldavad täielikult või üldiselt. Vihalemm ja Lauristin (2004:19) on näidanud et seda perioodi ei saanud enam seletada üksnes valitsuse varasemate või hiljutiste otsustega, tegemist oli sügavamate põhjustega, mitte üksnes usalduskriisiga, vaid ka arengukriisiga.

	2000		2001		2002	
	Mai	Nov	Apr	Sept	Apr	Okt
President	71	58	62	64	77	73
Riigikogu	44	32	31	36	39	44
Valitsus	49	34	28	36	49	55
Peaminister	47	31	22	27	43	50

Tabel 1. Usaldus avalike institutsioonide vastu 2000-2002

Allikas: Saar Poll

Vetik (2001:96-103) tõi välja paradoksi, mis näitab, et üldise euroskeptitsismi foonil polnud inimeste hinnangud Eesti liitumise võimalikele mõjudele üldse mitte negatiivsed. Palju positiivseid jooni omastasid ELile ka vastuhääletajad ja mitteotsustanud. Kuigi euroskeptitsism oli ühiskonnas suur, siiski arvati, et ELiga liitumine tooks kaasa pigem positiivseid tagajärgi. Euroskeptitsismi alus oli pigem seotud poliitilise usaldamatuse probleemiga Eesti ühiskonnas. TPÜ RASI korraldatud ELi hoiakute uuringust selgus, et Eestis on kõikide institutsioonide puhul usaldus kõige kõrgem ELi pooldajate ning kõige väiksem ELi vastaste hulgas (Vetik 2001:100).

2002. aasta kevadel pooldas Eesti ühinemist ELga 59% valijaist (Emor, 15.03.2002), suvel oli sama näitaja 62%. Novembris toetas Eesti ühinemist Euroopa Liiduga 57% valimisealistest

kodanikest, mis on viimase kahe aasta üks kõrgemaid näitajaid, selgus Emori uuringust (Emor, 29.11.2002). Septembrikuus aga hakkas toetus langema, jäädes püsima 51% tasemele. Eriti dramaatiliselt kukkus see oktoobrikuu algul, ühinemist pooldas vaid 45%. Kiirele langusele järgnes aga toetuse veelgi äkilisem tõus oktoobrikuu II poolel, jõudes 57% tasemele. EL vastase hulk jäi aasta lõikes 35-41 protsendi ning toetajate hulk 45-62 protsendi vahele. Seega oli kõikumine ELi pooldajate hulgas märgatavalt suurem kui vastaste puhul.

2003. aasta algusest hakkas 2002. aasta viimase kuu suhteliselt kõrge toetusprotsent (57%) vaikselt langema. Drastilisi muutusi toetuses tõi mai. Kuu esimesel poolel oli Emori andmetel ELi toetajaid 50 %, kuid kuu teisel poolel toetas ühinemist Euroopa Liiduga juba 59 % valimisealistest kodanikest. Suve algul toetus langes 48%-ni, kuid alates juulist 53% hakkas toetus taaskord tõusma, jäädes aasta lõpuni 63-66 protsendilisele toetustasemele. Rahvahääletus ühinemisest ELga toimus 14.09.2003. Osavõtt hääletamisest oli 66,83%. EL poolt hääletas 66,83% ning vastu oli 33,17%. Toetuse tõusu võisid põhjustada suured positiivsed uudised nagu PHARE fondide avanemine Eestile, samuti NATO-ga liitumiskutse saamine. Paranenud oli ka majanduse üldine seis riigis, mistõttu inimeste isiklik rahulolu võis olla samuti üheks põhjuseks, mis lõi positiivse fooni ja suurendas toetust ELile.

Rahvahääletus liitumisküsimuses toimus 14. septembril 2003 ning ELi liikmelisus hakkas faktiliselt kehtima 1. maist aastal 2004. Antud uurimistöö kontekstis käsitlem 2004. aastat tervikuna ajana, mil eestlased võisid ennast sisuliselt pidada ELi liikmeks, sest rahvahääletusega oli antud oma „jah“ sõna ning muid ettenähtavaid või oletatavaid takistusi liikmelisusele polnud. Samas oldi ka 2004. aasta alguseks jõutud harjuda mõttega, et Eestist on tõepoolest saanud ELi liikmesriik.

2004. aasta alguses oli toetus püsivalt üle 60. protsendi. Aasta kõige madalam toetus oli märtsis 57%. Võrdluseks olgu toodud 2002. aasta, kus 57% oli aasta kõige kõrgem toetusmäär. Septembris toetas Eesti ühinemist Euroopa Liiduga esimest korda üle 70% Eesti valimisealistest kodanikest. Kõrgeim toetus oli oktoobris 72%. Järjest vähemaks jäi ka ELi vastaseid. Võrreldes omavahel aastaid 2000-2004, näeme, et ELi pooldajate hulk kasvas peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga. 2004. aastal vähenes ka ELi vastaste hulk, madalaim oli see septembris 25%. Samas näiteks 2001. aasta aprillis oli vastaseid koguni 52%. 2004. aasta kõrge toetuse taga võis olla, et paljud liitumiseelsed kartused ei osutunud tegelikult tõeks. Eesti majanduselule liitumine ELiga päevapealt suuri muudatusi kaasa ei toonud. Analüüsitud

ajaperioodi artiklitele tuginedes võib koguni öelda, et ELiga liitumine omas Eesti majandusele positiivset mõju.

Euroopa Liidu problemaatika ei ole eraldiseisev nähtus, vaid pigem üks osa suuremast ühiskondlikust ja poliitilisest maastikust ning seondub tugevalt muude probleemidega. Eurovastasuse järsku tõusu võib käsitleda kui protesti riigi ja poliitikute vastu ning see annab tunnistust sellest, et valitseva olukorraga ei olda rahul. Seega võime järeldada, et hoiak Euroopa Liitu on seotud hoiakutega poliitikute ja riigi suhtes.

Sellest lähtuvalt on püstitatud uurimisküsimused:

- Kuidas on meedias kajastamist leidnud Eesti võimalik liitumine ELga, milline on olnud ELi puudutava informatsiooni muutumine?
- Kas euroskeptilistes lugudes toodi enne Eesti liitumist ELiga aastatel 2000. kuni 2003. aastal esile neidsamu aspekte kui peale liitumist 2004. aastal või lisandus uusi?
- Kas on seost ELi toetuse muutumisel ning sel ajal meedias käsitletatutel teemadel?

2. Metoodika

Töö empiirilise osa üldiseks uurimisobjektiks on eestlaste suhtumine Euroopa Liitu ning meedia mõju selle kujundamisele. Esmalt kaardistasin eestlaste suhtumise Euroopa Liitu aastatel 2000 - 2004, selleks kasutan Eesti juhtiva turundusuuringute ja konsultatsioonide täisteenuse pakkuja TNS Emor läbiviidud üleriigilisi küsitlusi. Seejärel tegin antud perioodi

kohta kontentanalüüsi, et kaardistada Postimehes ilmunud artikleid ja analüüsida, kas avalikkuse suhtumise muutuse taga Euroopa Liitu võivad olla ajakirjanduses parasjagu kajastatud teemad või milline oli ajakirjanduses valitsev meelsus üldiselt.

2.1. Euroopa Liidu toetuse uurimise metoodika

Eesmärk on anda ülevaade Eesti kodanike suhtumisest ühinemisse Euroopa Liiduga aastatel 2000-2004. Sellejaoks võtsin aluseks Emori Euro&Nato Seire sellekohased uuringud, mis on läbi viidud üleriigiliste küsitluste käigus, kus igal kuul intervjueriti tuhandet inimest vanuses 15-74 aastat ning andmed esitati valimisealistest kodanikest. ELi toetuse muutumise vaadeldaval perioodil kaardistasin kasutades Emori kodulehel (www.emor.ee) olevaid erinevaid uuringuid. Vastavalt uuringutes välja toodud ELi pooldajate ja vastaste protsendid elanikkonnast koondasin ühtsesse tabelisse (vt tabel 2).

Seejärel märgistasin kuud, kus toimus kõige hüppelisem suhtumise muutus Euroopa Liitu. Suureks kõikumiseks pidasin toetuse muutust vähemalt 6% ulatuses võrreldes toetust eelnenud või järgneva kuuga. See on sarnane protsendimäär, mida on ka Emori sotsioloogid pidanud märgatavaks erinevuseks uurimistulemuste võrdlusel. Erandina laiendasin analüüsibaasi 2000. aastal, kuna ELiga liitumise mõjusid käsitlevaid tekste oli 2000. aasta teisel poolel liiga vähe (vaid 10 teksti kahe kuu peale), siis laiendasin analüüsiperioodi kuni aasta lõpuni. Erandina jätsin ka 2004. aastal analüüsist välja kõige suurema muutusega perioodi, kuna sel hetkel polnud Eesti veel faktiliselt ELi liige. 2004. aastal analüüsisin suurele toetuse muutuse perioodile kõige lähedasemat aega, kus Eesti oli ka ELi liige. Neile tingimustele vastas mai kuu ehk esimene kuu peale faktilist liitumist. Laiema analüüsibaasi saamiseks võtsin vaatluse alla ka kuud, mil toetus ELile oli rekordiliselt kõrge. Analüüsibaasi muutmine ja laiendamine 2000. ja 2004. aastal tingitud sellest, et võrdlustulemused oleksid võimalikult näitlikud ja relevantssed.

Tabelis 1 on joonitud ajaperioodid, mil toetuse muutus ületas kuut protenti ning tumendatud on ajaperioodid, mida on antud uuringus analüüsitud.

aastad	2000		2001		2002		2003		2004	
ELi poolt ja vastu (%)	jah	ei	jah	ei	jah	ei	jah	ei	jah	ei
kuud										
jaanuar	52	38	42	45	57	35	58	33	61	35

veebruar	49	39	40	47	56	37	56	33	62	34
märts	<u>47</u>	<u>40</u>	39	49	56	36	55	36	<u>57</u>	<u>39</u>
aprill	<u>41</u>	<u>46</u>	37	52	55	35	50	42	<u>66</u>	<u>28</u>
mai	48	41	39	51	57	36	<u>55</u>	<u>39</u>	<u>61</u>	<u>36</u>
juuni	46	44	<u>46</u>	<u>43</u>	54	38	<u>48</u>	<u>44</u>	62	34
juuli	46	41	<u>52</u>	<u>40</u>	55	36	<u>53</u>	<u>41</u>	64	32
august	47	41	50	39	54	37	<u>62</u>	<u>30</u>	67	29
september	<u>50</u>	<u>38</u>	48	41	50	41	65	35	<u>70</u>	<u>25</u>
oktoober	<u>43</u>	<u>39</u>	52	38	<u>45</u>	<u>41</u>	65	31	<u>72</u>	<u>29</u>
november	<u>43</u>	<u>42</u>	<u>51</u>	<u>38</u>	<u>57</u>	<u>36</u>	66	30	67	29
detsember	<u>44</u>	<u>43</u>	<u>58</u>	<u>32</u>	57	36	63	33	69	28

Tabel 2. Euroopa Liidu pooldajad ja vastased aastatel 2000.-2004 (www.emor.ee).

2.2 Euroopa Liitunud puudutavate artiklite kontentanalüüs

Eesmärk on teada saada, kas ja kuidas on meedia eestlaste euroskeptilisust mõjutanud, selleks uurin meedia käsitlemist Euroopa Liidust ning selle mõjudest Eestile. Kas võib näha seoseid ELi toetuse muutusel ja samal ajal ajakirjanduses käsitlevate temade vahel? Siinses peatükis annan ülevaate, kuidas on antud töös uuritud eestlaste euroskeptilisust enne euroreferendumi aastatel 2000-2003 ja peale Eesti liitumist ELiga aastal 2004. Vaadeldavaks ajaperioodiks on 1. jaanuar 2000 kuni 31. detsember 2003 ning aasta 2004. Uurimismeetodina kasutan kontentanalüüsi.

2005. aastal läbiviidud trükimeedia uuringust selgub, et üleriigiline päevaleht "Postimees" on kõige enamloetud kvaliteetajaleht Eestis (Emor, 12.05.2005). Loetavus oli üheks oluliseks kriteeriumiks selle tõttu, et enimloetavates ajalehtedes sisalduval informatsioonil on suurem tõenäosus jõuda lugejateni kui vähem loetavates ajalehtedes ning saadavat informatsiooni usaldatakse enam. Laialdase lugejaskonnaga üleriiklikul ajalehel on suurem vastutus sisu ja kvaliteedi suhtes. Samas on suur üleriigiline ajaleht ka avaliku arvamuse kujundaja ning avalikkuse seisukohtade hoiakute mõjutaja. TPÜ RAS` i Euroopa alane uuring (juuni 2001) näitas, et internet on oluline infokanal Euroopa Liidu alase teabe saamisel ning nende osakaal, kes kasutavad internetti iga päev ja pole EL suhtes otsust langetanud, on 37 % inimestest (Vetik 2001). Töös on analüüsiks mõeldud artiklid võetud NETI elektroonilisest arhiivist otsingumootorit kasutades, et näha kui laialtlevikult on võimalik avalikkusel vaid otsingusõna kasutades leida infot Euroopa Liiduga liitumise kohta.

Vaatluse all on kõik artiklid (v.a lühimuudised), mis on Postimehe elektroonilise otsingusüsteemi kaudu kättesaadavad ning sisaldavad otsingusõna "Euroopa Liit". Valimisse selekteeritud artiklite sisus või pealkirjas esines otsingusõna "Euroopa Liit". Kuna uurimisprobleem on, kuidas on leidnud meedias käsitlemist ELi temaatika ja Eesti võimalik liitumine ELga, siis fikseerib antud märksõna erinevaid artikleid, mis seda teemat puudutavad. Neist on välja valitud artiklid, mille sisu puudutab otseselt Eesti liitumist ELga ning sellega kaasnevat mõjusid. Neile kriteeriumidele vastavad artiklid on valitud perioodidest, kus ELi pooldajate-vastaste hulk arvamusküsitluste järgi on kõige enam kõikunud. Suureks kõikumiseks loetakse antud uurimuses toetuse muutumist vähemalt kuue protsendi võrra võrreldes eelneva või järgneva kuuga.

Kokku oli vaatluse all 234 artiklit: 2000.aastast 32, 2001.aastast 29, 2002.aastast 32, 2003.aastast 74 ja 2004.aastast 67.

Artiklid aastatest 2000-2003, mis käsitlesid Eesti liitumist Euroopa Liiduga ning sellega kaasnevat muutusi, moodustasid esimese koondvalimi osa. Valimiks olevad artiklid kodeerisin erinevate analüüsikategooriate järgi. Analüüsikategooriad jagasin seitsmesse kategooriasse: kuupäev, rubriik, autor, seisukoht, pakutav alternatiiv, allika kategooriad ja hoiak ELi suhtes. Kõigepealt fikseerisin kuupäeva. Seejärel rubriigi, kus artikkel ilmus: välisuudis (kood 1); siseuudis (kood 2); majandusuudis (kood 3) ja arvamusartikkel, intervjuu, kommentaar (kood 4). Järgnevalt fikseerisin teksti autori, mille aluseks oli teksti juurde märgitud amet või artikli sisust saadud viide. Autorid kodeerisin järgnevalt: poliitik (kood 1); ametnik (kood 2); ettevõtte esindaja (kood 3); ühiskondliku organisatsiooni esindaja, välja arvatud erakonnad, teadlased ja õppejõud (kood 4); õppejõud, teadlased, kirjanikud (kood 5); ajakirjanik, ajalehe seisukohavõtt (kood 5); tavakodanik, kui tekstis pole märgitud ühtegi ametit ega organisatsiooni (kood 7).

Sisu järgi kodeerisin artiklid tekstis avaldatud seisukoha järgi: Euroopa Liidulga liitumisele on alternatiiv (kood 1); Euroopa Liiduga liitumisele pole alternatiivi (kood 2); pole konkreetset seisukohta või muu (kood 0). Kui Euroopa Liiduga liitumisele oli eelnevalt pakutud alternatiivi, siis vaatsin, milline see oli: mitteliitumine või Eesti suveräänsus (kood 1); liitumise edasilükkamine tulevikku või liitumisega venitamine (kood 2); liitumine mõnede teiste riikide majandusühendusega (kood 3); eelnevalt oli küll arvatud, et liitumisele on alternatiiv, kuid milline konkreetset, seda ei toodud välja või toodi välja muu alternatiiv (kood 0). Järgmisena kodeerisin allika kategooriad, kelle seisukohalt liitumise või

mitteliitumise vajalikkust esitati: rahvas või üksikisik (kood 1); Eesti või välispoliitiline, majanduslik jm eliit, arvamusiidrid ja poliitikud (ka välismaine majandus ja poliitiline eliit) (kood 2); ettevõtlus, majandus, ettevõtjad (kood 3); Euroopa Liit (kood 4); teadus ja analüütikud (kood 5); ajakirjandus ja ajakirjanikud (kood 6); ametnikud (kood 7); pole välja toodud (kood 0).

Artiklite kodeerimisel tekitas kõige enam küsimusi just erinevate kategooriate fikseerimine ning neil kindla vahe tegemine. Näiteks kui tekst käsitles majandusteadlaste arvamust, kas see siis kuulub majandusliku eliidi alla (kood 2), ettevõtluse ja majanduse (kood 3) või teaduse ja analüütikute (kood 5) alla. Siinpuhul lähtusin kategooriate jaotusel teksti üldisest sisust. Kui artikkel oli teadlusliku või analüütilise sisuga, siis sai see koodi nr 5, kui pigem ettevõtja pilgu läbi, siis sai koodi nr 3 ning kui oli tegemist suuettevõtjaga ja tuntud arvamusiidriga, siis sai tekst koodi nr 2. Samuti tekitas probleeme see, kas tegu on ELi esindaja (kood 4) või välismaise poliitilise eliidiga (kood 2). Näiteks kui artiklis võttis sõna Prantsuse riigipea. Siinpuhul lähtusin sellest, et juhul kui poliitik oli otseselt soestatatav ELi institutsioonidega, siis sai tekst koodi nr 4, kui aga vaid konkreetse ELi maaga, siis sai koodi nr 2. Mõned artiklid ei esitanud küll konkreetset gruppi, kelle seisukohast liitumise või mitte liitumise vajalikkust näidati, kuid vaadates loo autorit või see anda artikli sisule ka täpse kategooria. Seega vaatasin kategooriate kodeerimisel ka seda, kes on kirjutatud loo autor.

Viimase analüüsikategooriana kaardistasin, milline oli avaldatud materjalis esinev üldine hoiak Eliga liitumise suhtes: positiivne (kood 1); negatiivne (kood 2); neutraalne (kood 3); tasakaalustatud või analüütiline (kood 4); ohtu näitav või ähvardav, hirmu tekitav (kood 5) ning seisukohta ei esitatud (kood 0). Aastate 2000-2003 Postimehe elektroonilise andmebaasi artiklite kontentanalüüsi kategooriate süsteem on antud lisas 1.

Kuna alates 1. maist aastal 2004. sai Eestist Euroopa Liidu liige, siis pole võimalik kasutada 2000. kuni 2003. aasta kohta käivat artiklite kodeerimissüsteemi, mistõttu kasutasin 2004. aasta analüüsiks teistsugust kategooriate süsteemi. 2004. aasta kontentanalüüsi kategooriad on jaotatud viieks: kuupäev, rubriik, teksti autor, üldine hoiak ELi suhtes, kategooria, kelle seisukohalt oma arvamust avaldatakse. Sarnaselt analüüsiperioodile 2000. kuni 2003. aasta fikseerin kõigepealt artikli kuupäeva, seejärel rubriigi, kus artikkel ilmus: välisuudis (kood 1); siseuudis (kood 2); majandusuudis (kood 3) ja arvamused, intervjuu, kommentaar (kood 0). Järgnevalt märgin teksti autori, mille aluseks oli amet või artikli sisust saadud informatsioon. Autorid kodeerisin järgnevalt: poliitik (kood 1); ametnik (kood 2); ettevõtte

esindaja (kood 3); ühiskondliku organisatsiooni esindaja, välja arvatud erakonnad, teadlased ja õppejõud (kood 4); õppejõud, teadlased, kirjanikud (kood 5); ajakirjanik, ajalehe seisukohavõtt (kood 5); tavakodanik, kui tekstis pole märgitud ühtegi ametit ega organisatsiooni (kood 7).

Sisu järgi kodeerisin artiklid tekstis avaldatud seisukoha järgi: üldine hoiak Eesti kuulumisest ELi – positiivne (kood 1); negatiivne (kood 2); neutraalne (kood 3); tasakaalustatud/analüütiline (kood 4); pole konkreetset seisukohta või muu (kood 0). Järgmisena kodeerisin allika kategooriad, kelle seisukohalt arvamus esitati: rahvas või üksikisik (kood 1); Eesti või välispoliitiline, majanduslik jm eliit, arvamusiidrid ja poliitikud (ka välismaine majandus ja poliitiline eliit) (kood 2); ettevõtlus, majandus, ettevõtjad (kood 3); Euroopa Liit (kood 4); teadus ja analüütikud (kood 5); ajakirjandus ja ajakirjanikud (kood 6); ametnikud (kood 7); pole välja toodud (kood 0). 2004. aasta kontentanalüüsi kategooriate süsteem on antud lisas 2.

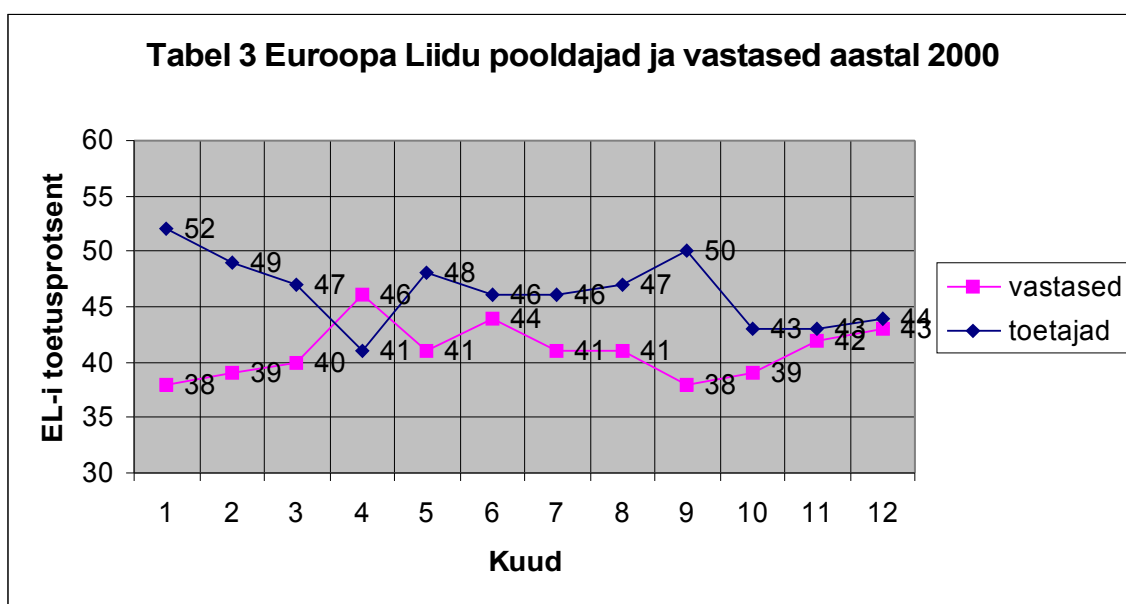
3. Toetus Euroopa Liidule avaliku arvamuse uuringute põhjal

Antud peatükis kirjeldan kontentanalüüsi põhitulemusi esmalt aastate 2000-2003 ning 2004 lõikes ning võrdlen saadud tulemusi kategooriate ja aastate kaupa. Suuremate toimunud muutuste puhul toon ka välja võimalikud põhjendused, miks erinevad arengud on toimunud.

3.1. Aastad 2000-2003

3.1.1. Aasta 2000

2000. aastal toimus järsk toetuse langus veebruaris ning järgnevatel kuudel oli see samuti langeva trendiga. Negatiivne trend on seostatav Euroopa Liidu sanktsioonidega Austria suhtes ja sellest tulenenud negatiivse ning skeptilise info tulvaga Euroopa Liidu kohta. Sügis tõi taas negatiivseid uudiseid nagu Euro kursi langus ja taanlaste vastuseis Euro kasutuselevõtule ning see peegeldus ka liitumissoovi mõningases vähenemises. Aasta lõpul, mil Eesti ajakirjandus kajastas ELi teemat suhteliselt tagasihoidlikult võrreldes perioodiga kui EL kehtestas sanktsioonid Austria suhtes, on ühinemise toetamise või mittetoetamise määranud pigem inimeste sisemised väärtushinnangud nagu avatus või vastuseis muutustele (Emor, 25.09.2000). Toetuse muutus aastal 2000. on toodud tabelis 3.

Ühelt poolt mängib avalikkuse suhtumise muutumises suurt rolli meedia poolt vahendatud informatsioon, mis annab mingile struktuurile, isikule, organisatsioonile või sündmusele kas negatiivse, neutraalse või positiivse tähenduse. Teiselt poolt inimeste enda kogemus ja sisemised väärtushinnangud, mis filtreerivad ja tõlgendavad informatsiooni. Väliste ja sisemiste tegurite alusel tehakse valik kas ühes või teises suunas, näiteks kas toetatakse või ei toetata Eesti ühinemist Euroopa Liiduga. Emori analüütiku Aivar Voogi sõnul sõltub suhtumine ühinemisse Euroopa Liiduga peale majanduslike, poliitiliste või muude kasude lootmise ka eestimaalaste enesehinnangust (Emor, 15.03.2002). Paljudel juhtudel kattuvad omavahel madal sissetulek, rahulolematuse valitsusega ja negatiivne või skeptiline suhtumine ELi. Seejuures ei anna küll ükski sissetulekugrupp valitsuse tegevusele eriti positiivset hinnangut, kuid mida väiksem sissetulek, seda rohkem on rahulolematust. Turu Ülikooli

doktorandi Kristi Raiki hinnangul ei ole ELi toetuse ja valitsusse suhtumise seos üksühene, kuid võib väita, et madal sisetulek põhjustab rahulolematust valitsusega ja seetõttu ka eurointegratsiooniga ning mitte vastupidi (www.saaremaa.ee).

Üheks põhjuseks, miks arvamusuuringute tulemused on sõltuvad meedia hinnangutest, võib olla see, et avalikkus on väheteadlik ning teemasse suhtumine ükskõikne. Antud seost illustreerib asjaolu, et üldiselt oli eestimaalaste suhtumine Eurooliiduga ühinemise teemasse võrdlemisi leige – 2000. aasta uuringust selgus, et 51% kodanikest pidas ühinemistemaatika enda jaoks igavaks ning 23% ei olnud sellest üldse huvitatud (www.emor.ee). Seega oli meedial oluline roll nii info edastajana kui ka suhtumiste loojana.

2000. aasta aprillis avalikustati Siseministeeriumi koostatud haldusreformi kava ning Eesti võimalik uus haldusjaotuse kaart. See tekitas maakondade ja omavalitsuste liidreis kõhklosti ning muremõtteid. Üks levinum etteheide plaane koostanud Siseministeeriumile oli kohalike olude nõrk tundmine ja mitteametamine. Vallaelanikes tekitas poleemikat valdade sunniviisiline ja kiire liitmine. «Oleks väga halb, kui valitsus seda teeb. Ent kui öeldakse, et aastaks 2002 peab kõik tehtud olema, on see ohu märk. Tegemist on nii suurte ümberkorraldustega, et neid pole mõtet kahe suvega läbi teha.» (Ideon, 2000). Kuna kodanikud ei mõistnud valitsuse otsuseid ja nende otsuste elluviimisega kiirustamise vajalikkust, siis kasvas pahameel valitsuse tegevusega ning riigist võõrandumine. See võis negatiivset mõju avaldada ELiga ühinemise suhtumisele.

Eesti siseselt oli märgata, et ühiskonna eliit on see, kes soovib Euroopa Liiduga ühineda. Laiemale avalikkusele tegi ühinemisküsimus pigem muret. Tihti kõlas klišeelikult võrdlus, et Euroopa Liitu astumine on kui ühest liidust teise minek, viidates Eesti kuulumisele Nõukogude Liitu. Palju diskuteeriti selle üle, kas parteid ikka suudavad rahvast piisavalt veenda, et ühinemine pole mitte ainult nende kitsas huvi, vaid elanikkonna huvides tervikuna. ELga ühinemisküsimust peeti väga valituse ja ametnikukeskseks, kus elanike arvamus ja otsustusõigus oli teisejärguline. Kuna ühinemisküsimusi seostati tugevalt valitsuse tegevusega, siis mõjutas valitsuse ebapopulaarsus 2000. aastal ka toetust Euroopa Liidule.

ELi kriitikud rõhutasid, et Eesti võiks liitumisega veidi venitada, kuna EL ise on veel transformatsiooniprotsessis ning alles peale muutuste toimumist võiks Eesti kaaluda ELga ühinemist. Seda seepärast, et alles siis võiksid meie rahvuslikud huvid olla rohkem kaitstud.

ELga liitumise vajalikkust selgitati peamiselt läbi julgeoleku (EL on julgeolekugarnatiiks näiteks Venemaa suhtes) ja majanduslike (välisinvesteeringute kasv, EL toetusrahade sissevool) argumentide. Avalikes debattides tähtsustati majanduslikku külge ning sotsiaalne mõõde jääti tahaplaanile. ELi vastased kartsid Eesti majandusarengu pärssimist erinevate regulatsioonidega, kuna Euroopa Liidu majanduspoliitika põhisuks näis olevat piiride panemine vabale majandusele – kvootide, kvaliteedinõuete, majandusvõimalusi mitteametavate «sotsiaalprogrammide» ja maksusüsteemi kaudu. Kuna Eesti majandusfilosoofia on Euroopa Liidu omast liberaalsem, siis valitses kartus, et oma väiksuse tõttu ei suuda Eesti ELi otsuseid mõjutada ja erinevusi arvestama panna.

2000. aasta oktoobris jagunesid ELi toetajad ning vastased peaaegu pooleks. Kuigi liitumine ise oli veel tulevikumuusika, pooldasid kõik parteid suhteliselt kindlalt ühinemist. Eliidi suurim hirm oli, et ELga liitumine võib Eestis jääda rahvahääletuse taha. Ka antud perioodil mõjutas EL vastasust üldine trots ja kriitika valitsuse suhtes, näiteks korraldasid talunikud protestiks valitsuse tegevuse vastu teeblokaadi. Endiselt tekitas pingeid ka valitsuse liiga rutakas haldusreform. Samuti jäid kodanikele arusaamatuks erinevate regulatsioonide kehtestamise vajalikkus ehk euronormide sunnitud ülevõtmine. Ühitumisenõuded, mida enne liitumist juba eeskujulikult seadusandlusesse sisse viidi, tundusid rahvale liiga suured ning üle jõu käivad. Norme sooviti sisse viia konteksti, mis ei arvestanud kohalikku olukorda ning võimalusi. Näiteks räägiti euronõuete kehtestamist maapoodidele. Nende täitmine aga tähendas paljudele maapoodidele sisuliselt pankroti. Kohaliku elanikkonna ostujõud oli madal ning poed pidasid arveraamatud, andes ostjatele krediiti, mis tähendas, et pood töötas teatud hetkel kahjumiga. Seega tähendas lisainvesteeringute nõue, et maapoed pidid oma ukseid lihtsalt sulgema ning tegevuse lõpetama.

Tavakodanike arvamused osundavad tihti probleemidele, et rahvas ei oma selget ettekujutust, miks on Eestile oluline liituda ELga. Rahva teadlikuse parandamise vajalikkust ELst ning suuri kääre eliidi tegevuste ja rahva arusaamise vahel sellest, miks midagi tehakse, tõid esile ka mitmed sotsiaalteadlased. Peamiseks puuduseks peetakse analüütilisuse ja inimkesksuse puudumist ELi debatis. Teadlased kritiseerisid tugevalt valitsust, et see on võtnud tugeva kursi ELi peale ning on kogu ülejäänud rahva otsustamisest ning kaasarääkimisest välja jätnud. Eesti ELi pürgimise poliitikale heideti ette dialoogi puudumist ühiskonnas, liigset ideoloogilisust ja tehnokraatlikust. Mõneti võib siin näha ka seost avaliku arvamuse küsitluste väga hüppelise muutumisega ELiga seotud hoiakute suhtes. Raske on

muutumiste taga leida alati mingeid konkreetseid poliitilisi sündmusi, ka ELi puudutava informatsioonihulga kasv ja kättesaadavus ei andnud hüppelist hoiakute muutust. Pigem võis ELi toetuse ebastabiilsuses kajastuda inimeste tedamatus ning hetkemeeleolude muutus.

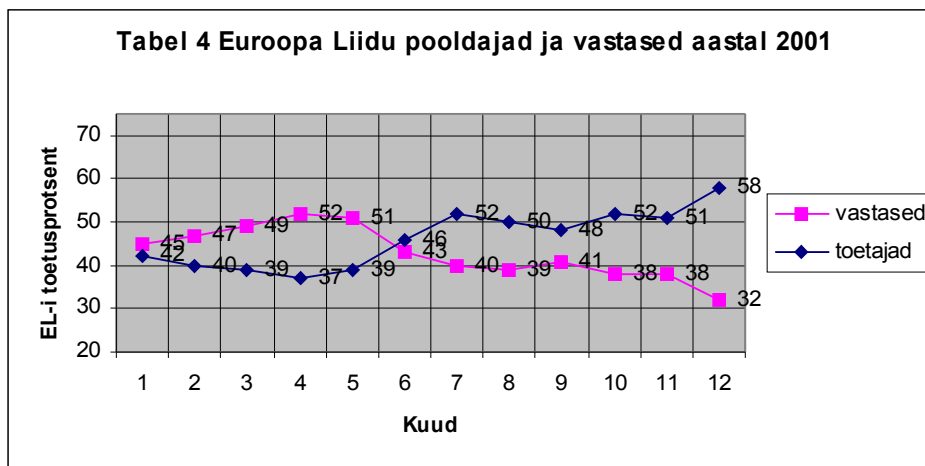
Eesti oli ametlikult deklareerinud ELga liitumise oma välis- ja sisepoliitiliseks prioriteediks, kuid 2000. aastal polnud veel selge, millal Eesti ELga liituda võiks. Eestit peeti küll edukaks reformi- ning areneva majandusega riigiks, kuid ebamäärane liitumistähtaeg pani välismaailma Eestisse kahtlustavalt suhtuma. Tihti jõudsid ka Eesti ajakirjandusse uudised sellest, kui head võimalused on Eestil jõuda esimesse ühinemisringi. Eesti püüdlusi ELi suunal toetasid kõikide ELi maade poliitikud, kellega kahepoolset kohtuti. 2000. aasta detsembris kajastati meedias palju ELi valitsustevahelist konverentsi ehk Nizza tippkohtumist, kus arutati ELi uute struktuuride, otsustusprotsesside ning häältejaotuste muutmist. Tippkohtumise tulemustest kirjutati Eesti suhtes väga positiivses valguses. Näiteks kõlas sõnum: "Nizza edukalt lõppenud tippkohtumise tulemused on Eestile head ning liitumisprotsess Euroopa Liidu suunal saab jätkuda" (Postimees, 11.12.2000). Kuigi sellega ei antud garantiid ELi liikmeks saamisele, oli see julgustus, et jätkata raskeid läbirääkimisi liikmelisuse saavutamiseks. Välisajakirjanduse uudistes üldiselt (vähemalt nendes, mida Postimees refereeris), kus kajastati Eesti püüdlusi ELi suunal, jäid kõlama positiivse sisuga artiklid, kus Eestit peeti üheks edukaimaks kandidaatriigiks.

Tuleb tõdeda, et analüüsitud artiklitest üheski polnud pakutud Eestile alternatiivset käitumisviisi peale ELga kas lühemas või pikemas perspektiivis liitumine (st. ajutise suveräänsuse säilitamise). Reaalsete alternatiivide puudumine tekitas ühiskonnas situatsiooni, kus ELga liitumine polnud rahva positiivne valik, vaid paratamatus, mida juhtis eliit ning millega rahvas leppima pidi.

3.1.2. Aasta 2001

2001.aastal ületas ELi vastaste hulk toetajate arvu (vt tabel 4). Kõige suurem oli ELga ühinemise vastaste hulk 2001. aasta aprillis, vastu oli üle poole (52%) hääleõiguslikest kodanikest. Aivar Voog: "Ka praegusel juhul võiks leida nn negatiivseid välistegureid, nagu suu- ja sõrataud Suurbritannias ja üksikud juhtumid mujal Euroopa Liidus, kuid mõistlik oleks otsida võimalikke seoseid ka seestpoolt – Eestist endast" (Postimees, 28.03.2001). Alates maikuust oli märgata vastuseisu nõrgenemist. Maikuist ELi toetajate hulga tõusu võib seostada kõige enam Eesti võiduga Eurovisiooni lauluvõistlusel. Juuni kuus oli vastaseid 43%

ja pooldajaid 46%. Positiivsele meelestatusele aitasid kaasa kauaoodatud SAPARD-i rahade jõudmine Eestisse, millest jagati põllumajanduse registrite ja info ameti kaudu põllumeestele umbes 800 miljonit krooni (Postimees 02.07.2001). See uudis tõi Euroopa Liidu pooldajate tõusu 7% võrra.

Majandusanalüütikud lükkasid ümber ühiskonnas leviva hirmu, et ELiga liitudes ootab Eestit ees suur hinnatõus. Kiire majandusarengu tingimustes olid Eesti hinnad viimase kümnendi jooksul kiirelt ühtlustunud Eestile oluliste Lääne kaubanduspartnerite hindadega. 2001. aastal võis nentida, et mitmete kaupade hinnad olid Eestis juba samal tasemel või kallimad kui Lääne-Euroopa riikides või USAs. Järelikult polnud ruumi hinnatõusuks ELga ühinedes. Tänu abiprogrammidele ja suurenevatele välisinvesteeringutele kasvaks Eesti majandus ELga ühinedes kiiremini. Suurenev majanduskasv tingiks ka suurema palga- ja pensionitõusu. Majandusanalüütikute seisukohalt võiks ilma ELita mõni aasta majanduskasv jätkuda ning olla suurem kui liidus olles, kuid majanduseareng oleks kahtlemata ebastabiilsem ning kasvuaastate vahele tuleks tõenäoliselt sekka ka langusaastaid. Kokkuvõttes oleks liidu liikmena meie pikaajaline majandusareng kiirem ja stabiilsem (Rajasalu 2001).

2001. aasta lõpus tõusis EL toetus 7% võrra. Tõusu võisid tingida positiivsed uudised, et Taani, Rootsi ja Iirimaa avavad oma tööturu peale Eestile ühinemist ELiga. Ilmus Euroopa Komisjoni iga-aastane eduaruanne, mis näitas suurepärase arengut, mida Eesti saavutas teinud viimase aastaga, valmistudes Euroopa Liitu saamiseks. Lisaks kiideti Eesti arengut paljude väliskülaliste poolt ning ilmusid positiivsed artiklid Eesti edukast arengust ning majanduse usaldusväärsusest. Detsembris 2001. aastal nimetas Euroopa Liit Laekeni tippkohtumisel kandidaatriigid 2004. aasta liitumiseks, kus esimesse liitumisringi pääses ka Eesti.

Samuti võisid positiivse fooni luua Arnold Rüütli sõnavõtted ELi teemadel. Varasemalt oli see Mart Laar, kes võttis pidevalt sõna ELi poolt. Tema kõrval hakkas ELi liitumist avalikult toetama Arnold Rüütel, kelle mõju oli tugev vanemaealise ja vähem jõukama elanikkonna hulgas. Emori analüütiku Aivar Voogi kinnitusele on selgelt näha, et vajuva toetusega peaminister Mart Laari asemel on esile kerkinud keegi teine, kelle hääl on tugevam Euroopa Liiduga ühinemise vajalikkuse argumenteerimisel valitsusjuhi omast. «Suure tõenäosusega on selleks Arnold Rüütel, kelle mõju on väga tugev vanemaealise ja vähem jõukama elanikkonna hulgas,» märkis Voog. «See elanikkonnakiht on olnud baasiks euroskeptitsismile» (Emor 19.11.2001).

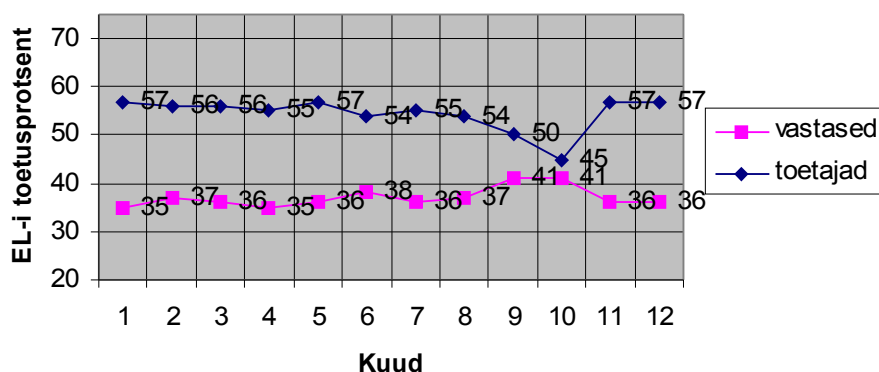
Võrreldes 2000. aastaga muutus ELst rääkimise rohkem Eesti kesksmaks. 2000. aastal arutati rohkem teemadel, kas Eesti peaks ELi astuma või mitte. Väga tihti rõhutati, et Eesti peab ELi astuma, kuna puuduvad teised alternatiivid ning nn halli tsooni ehk kindla määratluseta jäämine ohustab riigi julgeolekut. Seevastu 2001. aasta diskussioonides domineerisid konkreetsed tingimused, mida Eesti peab enne ELi astumisel täitma. Mida positiivsemat tagasisidet sai Eesti ELlt tehtud töö eest ning mida konkreetsemaks muutus Euroopa Liidu soov, Eestit enesega liita, seda enam muutus ka ELi diskursus ühiskonnas. 2001. aastaks oli selge, et Eesti liitub ELga ning tugevat ELi vastast opositsiooni, mis käiks välja parema alternatiivi ELga liitumisele polnud. Vaidluseid tekitasid vaid konkreetsed tingimused, mida ja kuidas täita, et Eesti rahvuslikud huvid oleksid võimalikult hästi kaitstud ning milline võiks välja näha Eesti positsioon peale ELga liitumist. Peamist kriitikat leidis ELga liitumise tempo, mida võrreldi võidujooksuga.

3.1.3. Aasta 2002

Väikeriigi säilimine ning areng sõltuvad paljuskil võimest mõjutada poliitilisi, kultuurilisi, halduslikke või majanduslikke märgisüsteeme väljaspool oma etnilisi piire. Juba 2001. aastaks oli selge, et Eesti liitub ELga lühemas või pikemas perspektiivis. Seda peeti Eestile hädavajalikuks. 2002. aastal hakkas ELi toetusprotsent kasvama (vt tabel 5).

Tabel 5 Euroopa Liidu pooldajad ja vastased aastal 2002

Ammugi enam ei räägitud 2002. aastal ELst liitumise või mitte liitumise võtmes, mida kirjeldavad Siim Kallase sõnad: «Me räägime palju Euroopa Liitu saamisest. Ärgem sellest enam nii palju rääkigem. Hakkame nüüd arutlema selle üle, mis seal sees juhtuma hakkab.» (Kallas 2002). Peamiselt käsitlesid analüüsitud artiklid seda, mis juhtub kui uued liikmesriigid ELga liituvad, millised on nende võimalused võrdsetel alustel kaasa rääkida ning milline võib olla ELi mõju Eesti arengule.

Majandusanalüütikud pidasid edasist majandusarengut reaalseks, mõendusega, et selleks on vaja jätkata Eesti senist majanduspoliitikat, mille siht on ühinemine Euroopa Liiduga. Euroopa Liidu laienemine toob endaga kaasa regiooni suurema makromajandusliku stabiilsuse, mis soodustab veelgi kiiremat majanduse arengut. Sarnane majandusarengu jätkumine tõstaks Eestis palga tuleva kümnendi jooksul hindadest kiiremini ning ühtlustuks järk-järgult teiste liikmesmaade palkadega. Eesti Tuleviku-uuringute Instituut ennustas, et kui Eesti liitub Euroopa Liiduga hiljemalt 2005. aastaks, kasvab keskmine sissetulek 2010. aastaks kuni 35 protsenti. Samuti tõuseb põllu- ja karjamaa hind nelja aasta jooksul praegusega võrreldes ligi viis korda (Eesti Tulevikuuuringute Instituut, 2002).

Eestit peeti kõige edukamaks kandidaatmaaks, mis puudutas majanduskasvu ja finantspoliitikat. Seda näitab kasvõi fakt, et siin on kandidaatmaadest enim välisinvesteeringuid ühe inimese kohta. Julgustavalt ja innustavalt mõjusid mõjukate Euroopa riikide (sh Suurbritannia, Saksamaa) tunnustus ellu viidud reformide eest ning viide, et Euroopa Liidus saavad kõik riigid moodustada reaalse partnerluse. Euroopa Liidu juhtorgan Euroopa Komisjon soovitas 2002. aasta oktoobris Eestit ühena kümnest riigist uueks liikmeks

alates 2004. aasta algusest. Poola, Ungari, Tshehhi, Slovakkia, Eesti, Läti, Leedu, Sloveenia, Küpros ja Malta olid kandidaatriigid, kellelt oodati liitumiskõneluste lõpetamist 2002. aastal, et sõlmida liitumislepingud 2003. aasta kevadel. Samas oli oktoobri alguses üleval küsimus sellest, et mis saab siis kui iirlased Nizza lepingule oma toetust ei anna. 2001. aastal lükkasid iirlased Nizza lepingu üllatuslikult tagasi ning see ähvardas ELi laienemisele saatuslikuks saada. Oktoobri lõpus andsid iirlased "jah" sõna, kuid see ei andnud kindlat garantiid 2004. aasta laienemisele, sest ELi liikmesriigid pidid veel jõudma üksmeelele rahastamise ja põllumajandusküsimustes, mis ka lõpuks saavutati.

Novembris 2002. aastal oli selge, et rahvahääletus ELga liitumiseks korraldatakse 2003. aasta sügisel ehk ELi puudutav käsitus muutus väga praktiliseks ja detailseks. Diskuteeriti selle üle, milliseid häid muudatusi toob kaasa ELga ühinemine – elukvaliteedi tõus, majanduse areng, suuremad võimalused kodanikele töötada, õppida, reisida jne. Samuti arutati detailselt selle üle, milliseid probleeme see kaasa toob, nt ELi põhiseadusleppe, sellega kaasnev topeltkodakondsuse tekkimine ning vastuolu Eesti seadustega. Veel arutati, kas ELi presidendi koht vastab Eesti huvidele või mitte ning kuidas võiks edasi arendada ELi ühist välis- ja julgeolekupoliitikat. Puudutati ka üsna praktilisi küsimusi, kus Eesti peaks ELlt nõudma erandit, nt ilvese, hundi, kopra ja karujahi lubamine Eestis. Peamiselt käsitleti artiklites ettevalmistusi, mida ELga liitumiseks parasjagu tehti.

Novembrikuu üks positiivsemaid uudiseid oli Euroopa Liidu Phare rahvusliku programmi teise osa rahade andmine Eesti käsutusse erinevate projektide elluviimiseks, mis moodustas ligi 400 miljoni krooni. Aastatel 1992-2002 eraldati Phare programmi kaudu Eestile kokku 4,3 miljardit krooni tagastamatut abi. Kuid 12 % ELi pooldajate kasvu võib seostada hoopis NATOga.

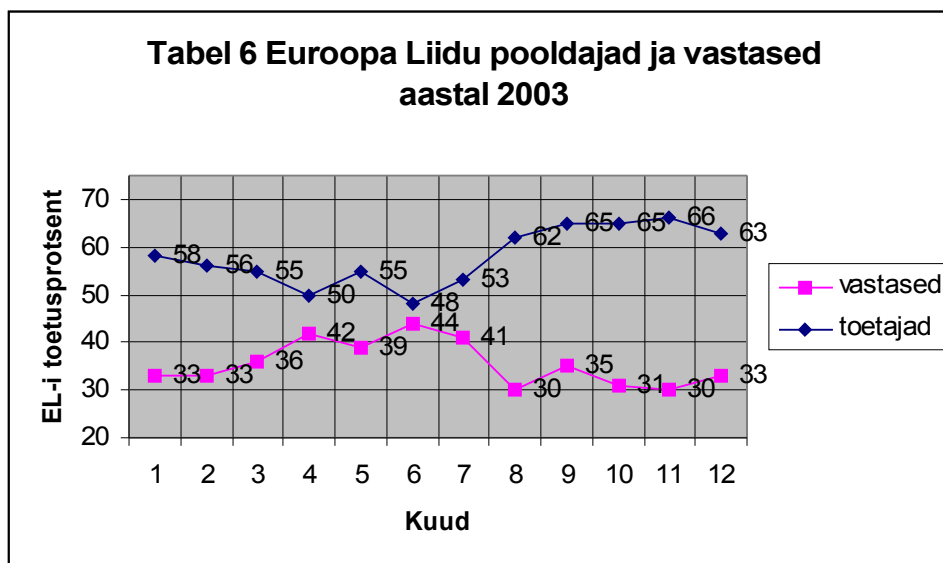
Novembrikuise suure ELi toetusprotsendi võis põhjustada teade Praha NATO tippkohtumiselt, kus NATO liikmesmaade riigi- ja valitsusjuhid otsustasid täielikus üksmeeles esitada Eestile ja kuuele teisele riigile kutse alliansiga liitumisläbirääkimiste alustamiseks. See oli Eestile suureks võiduks. Olla maailma võimsaima sõjalise liidu liige, andis lõpliku kindlustunde julgeoleku tagamisel. Balti küsimus oli alati NATO laienemistemaatika kõige rängem osa – asi, millele seisis Moskva kõige tugevamini vastu, mida Euroopa on kõige vähem toetanud ja mille osas ameeriklased, vähemalt algselt, olid kõige ebakindlamad ja eri meelt. Peamiselt käsitlesid novembri teise poole uudised ja

arvamuslood Eesti suurima rahvuslikest huvidest lähtuva eesmärgi saavutamist pärast taasiseseisvumist ja okupatsioonivägede lahkumist ehk kutset NATOsse, sellele eelnenud ränka tööd ja edasisi kohustusi. Kõike seda käsitleti väga positiivses võtmes, mistõttu võis ühiskonnas valitsev võidurõõm põhjustada ELi populaarsuse nii hüppelise tõusu.

Euroopa Liit ja selle mõjud Eestile olid 2002. aastaks jõudnud varasemaga võrreldes hoopis rohkem inimeste teadvusesse. Eesti ühinemine ELga oli saanud reaalsuseks. Seda indikeerisid ka antud perioodil analüüsitud artiklid, mis käsitlesid konkreetseid tingimusi ja probleeme, mis ootavad Eestit ees ELi liikmena. Vaadeldaval perioodil ilmus hulganisti analüütilise ning tasakaalustatud hoiakuga artikleid.

3.1.4 Aasta 2003

2003. aasta veebruari, märtsi ja aprilliga võrreldes toimus mais oluline tõus ELi pooldajate hulgas (vt tabel 6). Sotsioloogide arvates on selle algimpulss nähtavasti Eesti meedias rohkem kajastamist leidnud Leedu referendumis, mis toimus 31.05.2003. Leedus toetas ühinemist Euroopa Liiduga 91% hääletamas käinutest, osalusmäär oli 63,3 protsenti (Emor, 28.05.2003). Samas mõjutab inimeste arvamust Euroopa Liidust siiski kõige enam isikliku tasandi oletatav kasu ja kahju. 2003. aasta juunis võrreldes maiga langes EL pooldajate toetusprotsent 7% võrra, kuna meedias avaldati hulgaliselt materjale kaupade hindade tõusust peale ELiga ühinemist.

2003. aastaks oli liitumine või mitteliitumine saanud väga reaalseks valikuks, ettevalmistused selleks olid tehtud, kuid kõike võis muuta rahva tahe, mistõttu muutus ELi debatt üheks enam käsitletavaks teemaks.

Kogu Eesti poliitiline eliit - peaminister, president kui ka Riigikogu esimees jt - väljendas veenvalt oma poolehoidu liitumisele ning kutsunud ka inimesi üles jaatama Eesti tulevikuväljavaateid Euroopa Liidus. Valitsus väljendas väga otsesõnu, et nende eesmärk euroreferendumil on saavutada selge "jah" Euroopa Liidule. Tsiteerides president Arnold Rüütli: «On õige, et Eesti ütleb oma «jah» sõna. Tegu on ajaloolise otsusega, mille põhjal Eesti pöördub tagasi Euroopa kultuuri- ja õigusruumi» (Postimees 26.06.2003).

Euroskeptikud seevastu polnud Eestis mobiliseerunud ega omanud ühte kindlat poliitilist liidrit. Üldiselt võib märgata trendi, et kõhklevat seisukohta ja euroskeptitsismi väljendasid pigem opositsiooniparteid kui valitsusparteid. Varasemalt polnud ka ükski partei deklareerinud end ELi vastasena, pigem jäeti ametlikult oma seisukoht avaldamata. Täpselt nii toimetas Keskerakond. Kuna 2003. aastaks oli selge, et Eesti on kutsutud ELga ühinema ning rahvahääletus antud küsimuses toimub 14.septembril 2003.a, siis olid parteid sunnitud oma positsioonid välja ütlema. See tekitas vaidlusi, näiteks Keskerakonna sees tekkis koguni kaks vastandlikku leeri – ELi pooldajad ja vastased. Keskerakonna puhul võib rääkida sellest, et nende euroskeptilisemad väljaütlemised olid märgatavamad just neil aegadel, mil nad olid opositsioonis.

ELi vastased tõid negatiivse poole pealt välja, et piisavalt pole läbi arutatud ja mõeldud, missugune on Euroopa Liidu tulevik ja mida toob kaasa ELi põhiseaduse projekt. Kardeti, et liitumine Euroopa Liidu põllumajanduspoliitikaga tähendaks Eestile stagnatsiooni. Kuna Eestil juba on väga hästi toimiv majanduspoliitika ning pole põhjust, et sellest loobuda. Euroopa Liiduga liitumine piirab meie majandust ja sulgeb meid ületootmise all kannatavale ELi turule, kus Eesti ei ole konkurentsivõimeline.

Euroopa Liidust välja jäämine annab rohkem vabadust ning võimalusi, kuna riigi tegevus poleks pärsitud erinevatest ettekirjutustest ning Eestist võiks koguni kujuneda Põhjamaade Šveits. Euroskeptikud avaldasid arvamust, et liialt on põhjendatud ELga liitumise vajadust viidates Venemaa ohule, samas aga oleksime Euroopa Liidus jälle koos sakslaste ja prantslastega, kes mängivad kokku venelastega. Seega Brüsseli võimu alla minnes oleksime me taas rohkem vene mõjusfääris. Vaid koostöö USA ja NATOga tagab eesti püsimise ja

arengu, mitte liitumine ELga. ELi pooldajad seevastu arvasid, et Eesti väljajäämine eurotsoonist isoleeriks meid ning looks Eestist iseseisva kääbusriigi (Mikser 2003). Ligi 80 protsenti Eesti väliskaubandusest käib liikmesmaade või ühinevate riikidega ja EList välja jäämine ahendaks meie võimalusi järsult. Väikese piiririigina suudab Eesti toimida vaid mingis suuremas süsteemis, paratamatult midagi loovutades, mis ei pruugi halb olla.

Eestit ja Lätit peeti kõige euroskeptilisema elanikkonnaga kandidaatriikideks. Riikides, kus ühinemine rahvahääletuse teel veel sel aastal otsustatakse, oli toetus madalam: referendumil hääletaks liitumise poolt 49 protsenti Tšehhi, 47 protsenti Läti ja 44 protsenti Eesti hääleõiguslikest elanikest (Postimees 13.06.2003). Ajakirjanduses spekulceriti, kas mitte referendumite ajastus pole sihilik, need on jäetud viimasteks, et eelnevate riikide kogemus motiveeriks hääletama “jah”. Akadeemikud aga pidasid Eesti puhul peamiseks riskifaktoriks, kampaania ja teavitustegevuse ebapiisavust, mistõttu jääb osalus madalaks (Simson 2003).

Enam kui 14. septembril “ei” hääletamist kardeti, et piisavalt inimesi ei tule valmispäeval üldse hääletama. Seetõttu esines analüüsitud perioodi artiklitest üleskutsed tulla valima, sest see on võimalus avaldada oma arvamust ning määrata riigi tulevikku. Kriitika osaliseks sai valitsuse Euroopa Liidu teavituskampaania, kus enamus raha läks Eurojaatavatele projektidele mitte ei jagunenud proportsionaalselt kõigi vahel. Üheks põhjuseks oli euroskeptikute tugeva opositsiooni puudumine, mistõttu nende taotlusprojektid ei vastanud sageli nõuetele.

Uue teemana hakati 2003. aastal rääkima, et euroliiduga ühinemine toob kaasa lähema aasta-paari jooksul muutused, millega peavad end kohandama praktiliselt kõik Eesti ministeeriumid ja muud ametid. See tähendab massilist uute töölevõtmist ehk riigi kulutuste suurendamist. Samuti peeti oluliseks, et Eesti saadab ELi oma parimad ametnikud, sest see on ainus võimalus oma riigi mõjukust suurendada.

2003. aasta arvamusuuringud näitasid, et eurooptimistid jäävad Eestis ülekaalu, kuigi ka kõhklejaid oli 2002. aastaga võrreldes palju rohkem ning neid võis kõige enam mõjutada enne valimisi sisepoliitikas toimuv. Euroopa Ühinemisuuring näitas, et 44 protsenti Eesti hääleõiguslikest kodanikest hääletab euroreferendumil liitumise poolt, 27% hääletab vastu ning 29 % ei osanud mais oma seisukohta öelda ([Postimees 13.06.2003](#)).

Eesti eurokampaania oli jäetud pelgalt poliitikute hoolde, mistõttu ei olnud rahva euromeelsus väga kõrge. Rahva meelsust ELi suhtes mõjutas otseselt valitsuse populaarsus. Kevadeks oli selge, et kauaoodatud ja lubatud uut poliitikat uus valitsuskoalitsioon kaasa ei toonud. Rohket tähelepanu ja hukkamõistu pälvis justiitsministri kiiruse ületamine, mis kahandas valitsuse usaldust. Tavaliselt pannakse kõik ühte patta, nii üksikute poliitikute sigadused kui EL ja siis on kannatajaks just Euroopa Liit. Seda veel eriti juhul, kui poliitikud või ametnikud on kasutanud Euroopa Liitu ja sealt tulevaid kurikuulsaid euronõudeid oma seaduste läbisurumisel ettekäändena. Seega võis 2003. aasta mai-juuni ELi pooldajate languse põhjus peituda sisepoliitikas. Valitsusparteide toetuse langus võis tekitada olukorra, et Eesti ELiga liitumise rahvahääletusest saab usaldushääletus Eesti valitsusele.

Augustis tõusis ELi toetajate hulk võrreldes eelmise kuuga 9%. Tõusu põhjusi võib olla mitmeid. 2003. aasta august eripäraks on see, et käes oli viimane kuu enne 14. septembri rahvahääletust. Oli aeg, mil polnud veel kindel, milliseks kujuneb Eesti rahva tahe, kas Eesti ühineb ELiga või mitte. Tegemist oli kriitilise ajaga. Juulis 2003. oli ELi toetajaid 53% ja ELi vastaseid 41%. Kuigi toetajaid oli veidi rohkem kui vastaseid, siis inimeste hulk, kes ei omanud seisukohta või kahtlesid oli piisaval hulgal, et kallutada otsus kas ühele või teisele poole. Muret põhjustas ka see, kui paljud inimesed referendumi päeval oma seisukohta valimiskastide juurde avaldama tulevad.

Ühiskonnas jätkusid diskussioonid tuleviku stsenaariumide üle sellest, kuidas mõjutab rahvahääletuse “ei” või “jah” Eesti edasist arengut. Eesti jääb ilma toetusrahast, mida on ainuüksi aastateks 2004-2006 üle 11 miljardi krooni. See toob kaasa riigieelarve kärpimise. Ära jäävad suured teedehitused, täiendava rahata jääb põllumajandus, haridus, regionaalne areng. Kaugematest maadest pärit välisinvestorid peletatakse eemale, ka teised investorid on häiritud, sest Eestisse tulles on arvestatud maa liitumisega ELiga. Lisaks kõikvõimalikele majanduslikele tagasilöökidele on «ei»-järgses situatsioonis üllaske hoida valitsust töövõimelisena, mis võib endaga kaasa tuua valitsuse kriisi. Suureneda võivad ka ühiskondlikud pinged nõ kahe Eesti vahel ehk edukate ja mitteedukate vahel. «Ei» öeldes võib Eesti kaotada ühiskondliku koorekihi ning edukad inimesed võivad tahta elama ja tööle asuda teistesse riikidesse. Eesti satub sõltuvusse vaid ühest tugevast partnerist USAst ja on sunnitud vastutasuks toetusele täitma neid tingimusi, mida partner seab. Eesti jääb Euroopa Liidu otsustusprotsessist kõrvale ja on alainformeeritud Euroopa Liidus toimuvast, mis omakorda soodustab isoleeritust. Eesti jääb nii oma majanduslikus kui poliitilises arengus

lootusetult maha 2004. aastal ELiga ühinevatest Kesk-Euroopa riikidest ning Lätist ja Leedust, kelle sabas Eesti peab sörkima.

ELi pooldajad tõid välja, et ELi ja NATO liikmena on Eesti oluliselt mõjukam välispoliitiline subjekt. Meie sõna hakkab maksma küsimustes, milles meil siiani puudus võimalus kaasa rääkida või polnud see meie esmastes huvides. Meie välispoliitika huviorbiiti tõusevad Lähis-Ida, Afganistan, Hiina, India, kriisikolled Aafrikas jne. See nõuab meilt suuremat ressursi ja oskust teha valikuid. Vaatamata avanevatele teemadele, milles meil peab olema seisukoht, tuleb seada selged prioriteedid. Üksnes nii suudaks Eesti kaitsta oma rahvuslikke huve konkurentsitihedas Euroopas ja maailmas tervikuna.

Eurohääletuse eelne olukord oli põnev, kuna ELi toetajaid ja vastaseid oli enam-vähem võrdselt. Kardeti, et kui üks pool saavutab eurovalimistel vaid napi ülekaalu, siis lõhestab see ühiskonda. Kuu aega enne ELi referendumit oli viimane võimalus, et ka teised ühiskondlikud eliidid, peale poliitikute, prooviksid oma väljaütlemistega mõjutada avalikkust. Augusti kolme nädala jooksul tegid erinevad organisatsioonid ja ühendused ligi 20 avalikku pöördumist Euroopa Liiduga ühinemise küsimuses, neist vaid mõned avaldused on Eesti ühinemise vastu. Euroopa Liiduga ühinemise küsimuses tehtud avaldustest vahekokkuvõtte teinud riigikantselei ELi teabekeskus teatas, et toetust Eesti ühinemisele ELiga avaldas umbes 40 000 inimest haarava teenistujate ametiliitude keskorganisatsiooni TALO juhatus (Postimees 25.08.2003). Samuti pöördusid Eesti juhtivate infotehnoloogia- ja telekommunikatsiooniettevõtete juhid avalikkuse poole euroteemalise ühisavaldusega, milles väljendasid oma toetust Euroopa Liidule. Avaldusega esines ka Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Konsistoorium ja Piiskoplik Nõukogu, kes toetasid Eesti ühinemist Euroopa Liiduga.

Augusti oli ELi propaganda kõige intensiivsem periood, poliitikud aktiveerusid, tegid Eestimaal ringsõite, kohtusid rahvaga ning tutvustasid Eesti Euroopa Liiduga liitumise teemasid. Mööda Eestit sõitis ringi Eurobuss, mille näol oli tegemist infobussiga, mis tõi Euroopa Liitu puudutava informatsiooni rahvale koju kätte. 1. augustil Hiiumaalt reisi alustanud ja 31. augustil Tallinnas Raekoja platsil lõpetav Eurobuss läbis kuu aja jooksul kõik 15 maakonda ning tegi kokku 84 peatust. Põhjala riikide – Taani, Rootsi, Soome –liidrid ja välismaised vaatlejad olid ajastanud oma visiidid Eestisse vahetult referendumieelsesesse aega, milles võis näha katset kinnitada seni veel ebakindlat Eesti eurooptimismi ja kindlustada 14. septembril jah-hääle võit.

Keskerakond määratles end 9. augustil Tartus peetud Keskerakonna kongressil ELi vastase parteina, mis ei tekitanud suuremat ELi vastaste tõusu. Pigem mõjus see tasakaalustava jõuna enamiku poliitikute seisukohtadele. Võib arvata, et seni rahvahääletusest eemale jääda kavatsenute motivatsioon referendumil osaleda kasvas ning hääletuse lõpptulemus töötas olla tasavägisem kui ennustatud.

Tulid uudised erinevatest ELi toetustest Eestile. PRIA, mille ülesandeks on põllumajandusega seotud registrite pidamine ja piimakvoodi süsteemi haldamine, jagas 2003. aastal toetustena põllumeestele, toiduainetööstustele ja maapiirkonna ettevõtjatele välja 23 erinevat toetust kogusummas üle miljardi krooni.

Kindlasti mõjutavad suhtumist ELi ka arvamusiidrite väljaütlemised. President Arnold Rüütl kui riigi usaldusväärseima ja hinnatuima poliitiku selge jah-sõna Eesti ühinemisele Euroopa Liiduga 2003. aasta juulis on tõstnud toetuse liitumisele 62 protsendini valimisealistest kodanikest. See on märgatav tõus võrreldes juuniga, mil toetas või pigem toetas Eesti ühinemist Euroopa Liiduga 48 protsenti valimisealistest kodanikest, ühinemise vastu või pigem vastu oli 44 protsenti, mis oli euronegatiivseim tulemus alates 2001. aasta juunist. ELi poolt võtsid sõna paljud arvamusiidrid, kultuuri- ja teadustegelased teiste seas Marju Lauristin, Robert Lepikson, Mart Poom, Anu Tali, Viivi Luik, Elmo Nüganen, Jüri Arrak, Jüri Engelbrecht, Hirvo Surva ja Andrus Kivirähk. Nad rõhutasid Euroopa tsivilisatsiooni väärtust, mis soodustab mitmekesisust enam kui ükski teine. Euroopa Liidus kaitstakse erinevaid kultuure ning kindlustatakse riikluse säilimist. Avaliku elu tegelased kutsusid rahvast üles mõtlema avardatumat, filosoofilisemalt ning pidades silmas oma laste tulevikku. Euroopa Liidus saab Eesti täieõiguslikuks kaasariiklikuks meie tsivilisatsiooni kõigis põhiküsimustes. Teadlased kinnitasid, et Euroopa Liiduga ühinemine annab eesti keelele paremad arenguvõimalused ning parandab selle staatust maailmas ([Postimees 30.08.2003](#)).

Euroskeptikute sõnavõttudes domineeris hirm, et muutub Eesti majanduspoliitika, toodete hinnad ja teenused kallinevad, palgatase ei jõua hinnatõusule järgi ning ELi kuulumine toob endaga kaasa täiesti ebapraktilisi ning piiravaid regulatsioone. Euroopa Liiduga ühinemine toob paratamatult kaasa nii bürokraatia kui ametnike arvu ja riigi kulutuste suurenemise. ELi pooldajad arvasid aga vastupidist, kui me ei astu ELi, siis ootab meid ees majanduse stagnatsioon ja isolatsioon. Eesti väikeriigina ei suuda iseseisvalt eraldatuna teistest toimida.

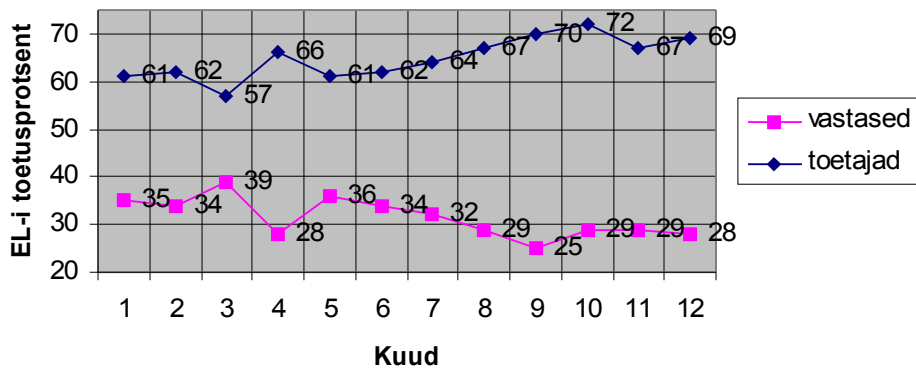
3.2. Aasta 2004

Eesti hakkas pärast euroreferendumit end järjest rohkem käsitlema ELi pärisosana ning täieõigusliku liikmena. 1. mail sai Eestist ka faktiliselt Euroopa Liidu liikmesriik. Kevadel toimusid Europarlamendi valimised, millest Eesti täitis kuus kohta. Kui varasemates diskussioonides ei tahetud midagi kuulda ELi võimu tugevdamisest, sest seda nähti nõ null-summa-mänguna, mis oli otseses seoses Eesti iseseisvuse piiramisega, siis nüüd, olles ELi liikmesriik, hakati rääkima sellest, kui vajalik on Euroopa Liidu võimu suurendada. Poleks õiglane, et üksik riik, tõkestab ülejäänud Euroopa riike. Maailmavaade oli muutunud veidi laiemaks, nähes, et kui EL on nõrk, siis on tugevad teised võimukeskused nagu suurfirmad või teised regioonid, riigid (USA, Hiina, Venemaa jne).

Eesti ühiskond pidi ka järjest rohkem hakkama kaasa rääkima ja mõtlema ELi puudutavatel teemadel, nt Türgi liitumine ELiga. Peale liitumist tulid kohe peale Euroopa Parlamendi valimised, mis toimusid 13. juunil ning kuhu eestlased pidid valima enda seast esindajad. EL muutus aina igapäevasemaks ja reaalsemaks. Avanesid reisi, õppimis ja töötamise võimalused välisriikides. Inimesed said hakata vabamalt liikuma ning tundma end nõ klubi "Citizens of the EU" liiketena.

Alates 2004. aasta novembrikuust kuni 2005. aasta lõpuni on toetusprotsent ELle olnud kõrge ja stabiilne, jäädes valimisealiste kodanike hulgas 67-69% piirimaile (vt tabel 7). Toetus on keskmisest pisut kõrgem noorte (kuni 35 aastat), eestlaste ning kõrgema sissetulekuga inimeste seas. Eesti elanikud eristuvad suhtumises Euroopa Liitu selgelt ka sissetuleku järgi. Nende hulgas, kelle sissetulek pereliikme kohta oli üle 3000 krooni kuus, oli toetus ühinemisele aprillis 2003. aastal 78 protsenti, vastu oli 21 protsenti. Kõige madalamas sissetuleku rühmas (tulu pereliikme kohta alla 1000 krooni) oli ELi pooldajad aga vaid 52 protsenti, vastaseid aga 34 protsenti. Peamised euroskeptikud olid töötud 36%, töölised 34% ja pensionärid 32%. Vanusegruppide võrdluses olid skeptilisemad 50-64 aastased 35%.

**Tabel 7 Euroopa Liidu pooldajad ja vastased
aastal 2004**

Eesti hakkas end ajalehe artiklites järjest enam võrdlema Euroopa Liidu maadega. Näiteks kritiseerides Eesti tervishoiusüsteemi, kus arstidel on nii madalad palgad, et nad on sunnitud lahkuma tööle välismaale, küsitakse, kas on veel Euroopa Liidus teist sellist riiki, kes oma arste ei hoia ([Pino 2004](#)). Samas hakati ka rohkem käsitlema vanade ELi liikmesriikide hirme uute liikmesriikide eest, näiteks kardeti viimaste tööjõudu nende võimaliku tervisliku seisu ja puudulike oskuste pärast. Varasemalt räägiti just rohkem vanade liikmesriikide poliitilisest toetusest ELi laienemisele, kuid mitte niivõrd detailsetest ja praktilistest probleemidest, mida uued liikmesriigid kaasa toovad.

Liitumine ELiga märgatavaid negatiivseid muutusi kaasa ei toonud. Kasvas üldine majanduslik rahulolu. Sissetulev rahavoog kasvas, samuti kasvasid välisinvesteeringud. Näiteks kasvasid järsult Ida-investeeringud Eestisse, mida seostati otseselt Eesti astumisega ELi. Suurimad Vene päritolu investeeringud puudutavad transiidisektorit ja seda teenindavaid alasid. Maaelu ja toidukaubandusega seonduvas ei osutunud enne ELiga liitumist olnud hirmud tõeks ning kardetud hinnatõus jäi väiksemaks. Euroopa Liiduga liitumise järgselt jäi põhiliste toiduainete hinnatõus tänu teravale konkurentsile kaupluste ja tootjate vahel väiksemaks kui kardeti, konjunktuuriinstituudi hinnavõrdlusest selgus, et tõusid vaid mõningate tooteartiklite hinnad. Kõige rohkem tõusis suhkru hind, tuues kaasa 130 %-lise hinnalisa võrreldes ELiga liitumise eelse ajaga ([Postimees 24.05.2004](#)). Liitumine avas hoopis positiivseimaid võimalusi Eesti tootjatele. Avanesid head ekspordivõimalused lihatööstustel Venemaale ja Ukrainasse, kes lubasid riiki vaid ELi tunnustatud ettevõtete toodangut. Venemaa ja Ukraina lubasid importida vaid nende ettevõtete toodangut, kes ei kehtestanud üleminekuperioodi ja mis vastasid täielikult ELi nõuetele. Erinevalt naaberriikidest ei

taotlenud Eesti oma loomset toitu käitlevatele ettevõtetele ELi nõuetega vastavusse viimiseks üleminekuperioodi ning see sai Eestile Venemaa ja Ukrainaga kauplemisel kasuks.

Ajakirjanduses käsitletud artiklites kumas läbi soov ja püüe end ELis kehtestada - kui Eestile üks või teine Euroopa Liidu poliitika ei sobi, nähakse puudujääke või ebaõiglust, siis peab seda tõstatama ja selle ära parandama. Järjest enam hakati käsitlema ennast kui täieõiguslikku liikmesriiki, kelle õigus on oma huve kaitsta. Nähti, et iga riigi otsustusõigus ja -vabadus on suurem kui arvata osati ning ükski riik ei pea ootama suuniseid, mida EL ütleb, vaid me ise olemegi EL. Euroopa Liidu strateegia kohaselt tegeleb oma haridus- ja koolisüsteemi kaasajastamise ja reformidega iga liikmesriik vastavalt oma äranägemisele ja kohapeal väljakujunenud traditsioonidele, kuid seda liikmesriikide koostöös ja kogemusi vahetades. Seega tekkis ilme vajadus varasemast rohkem määratleda oma sihte ja huvisid sellest, mida me saada tahame. Kui aga ise olla kõige suurem otsustaja ning on vaja tõhusat ja kaugelenägevast programmi, siis on seda küllaltki raske välja mõelda. Kergem oleks isegi kellegi teise poolt etteantud juhiseid täita, kui ise midagi välja mõelda. Analüüsitud perioodi artiklite rõhuasetus oli, et Euroopa Liidus olles oleme ikkagi eelkõige ise oma eelistuste üle otsustajad ning teeme kas õigeid või ekslikke valikuid ja võtame vastutuse. Konkreetsed eelarvelised ja majanduslikud kaalutlused, mida liitumine head-halba kaasa toob, olid asendunud hoopis filosoofilisemate ideedega sellest, mis on meie eesmärgid, huvid ja valikud. Palju oli juttu ELi institutsioonide näiteks nagu parlamendi rollist ELi tuleviku kujundajana ning millised peaksid need institutsioonid olema, et kõige paremini kaitsta Eesti huve.

Samamoodi kui uued ELi liikmesriigid hakkasid end aina enam tunnetama Euroopa osana nii hakkasid ka vanemad ELi riigid harjuma uute ja hoopis laiemate liidu piiridega. 2003. aastal tekkis lõhe Iraagi sõja pooldamine, mida iseloomustati kui vana ja uue Euroopa vastasseisu, kus ühed toetasid tugeva transatlantilise sideme säilitamist ja teised soovisid iseseisvamat ELi välispoliitikat. Lisaks on kõik uued liikmesriigid vastu soovile moodustada nn tuumik-Euroopa, mis viiks ELi lõimumise edasi, ilma et peaks kõhklejaid ära ootama kõikides küsimustes. 2004. aasta artiklites aga oli märgata, et ka vanad liikmesriigid olid uue olukorraga kohanenud. Nad hakkavad arvestama sellega, et Ida-Euroopa riigid on uued partnerid ELis, kelle arvamust peab kuulama ja kellega peab koostööd tegema.

Laienenud Euroopa Liit sai juurde hulga uusi naabreid, mistõttu peeti vajalikuks tihendada koostööd blokki ümbritsevate riikidega. Varasemalt teadvustati ja tõlgendati Eestis Euroopa

Liiduga liitumist tihtilugu kui alternatiivi SRÜsse sattumisele. Nii see ilmselt ka oli. Ent ELis sees olles ei unustanud Eesti oma minevikku vaid mõistis vajadust olla ELi uute naabrite poliitikas aktiivne kaasaraäkija. Mõisteti, et SRÜ riike puudutava teabe ja kogemuse osas on Eestil palju pakkuda. Eestil on minevikust võtta kogemus, kuidas postsovetlikke probleeme edukalt lahendada. Eesti mõistis, et kui ta soovib tunnustust teistelt ELi riikidelt, siis peab ta esinema konstruktiivsete ettepanekutega ning näitama, kuidas suudetakse olla teatud valdkonnas asendamatud. Saadi aru institutsionaalse poliitika tähtsusest oma riigi edukuse seisukohalt. Alates 1. mais soovis Eesti end kehtestada Euroopas aktiivse, usaldusväärse ja tõsise partnerina. Taaskord peab tõdema, et analüüsitud artiklitest kõlas mitmeid kordi läbi eesmärk oma sõna ELis maksma panna. „Eesti peab julgema välja öelda, mis talle meeldib, ja ka seda, mis meile Euroopa Liidus ei meeldi“ Res Publica esinumber Euroopa Parlamendi valimistel Urmas Reinsalu (Mattson 2004). «Euroopa Liit peab kaasa aitama demokraatia ja vaba meedia arengule nendes riikides, sest head naabrid ning hea läbisaamine nendega on nii Eesti kui kogu Euroopa üheks julgeolekutagatiseks,» ütles Toomas Savi ([Postimees 05.05.2004](#)). Lisaks välispoliitiliste eesmärkide täitmisele nähti ELis võimalust seista ka sisepoliitiliselt oluliste ideede eest, milleks olid madalate maksude ja konkurentsi pooldamine ning vastuseis turgude ülereguleeritusele.

2004. aasta teises pooles tõusis ELi pooldajate hulk esmakordselt rekordiliselt kõrgele tasemele, septembris-oktoobris oli ELi pooldajaid üle 70%. Toetuse kõrget taset ei kõigutanud isegi ametis oleva Juhan Partsi valitsuse madal ja jätkuvalt langev populaarsus ([Postimees 30.10.2004](#)). Eelnevate aastate rahvaküsitlustest ilmnes sageli, et toetus Euroopa Liidule sõltub oluliselt valitsuse reitingust – valitsusega seotud skandaalid muutsid ka elanike hoiakuid Euroopa Liidu suhtes kriitilisemaks. Esimest korda võib nentida, et elanike hoiakuid nii valitsuse kui ka Euroopa Liidu suhtes mõjutavad erinevad tegurid ning valitsuse reitingu langus ei muuda kodanike suhtumist Euroopa Liitu negatiivsemaks. Eurotoetuse pideva kasvu taga võib oletada inimeste harjumust tõsiasjaga, et Eesti kuulub ELi ning paljud liitu astumise eelsed kartused on osutunud põhjendamatuteks.

Mitte kunagi varem ei olnud ELi vastaste arv Emori küsitlustes langenud alla 30 protsendi, nagu oli aprillis 2004. «Tavapärasest järsem muutus on just mitte-eestlaste hulgas,» ütles Emori suunajuht Aivar Voog ([Postimees 04.05.2004](#)). ELi pooldajate hüppelise tõusu võis põhjustada see, et Eestist sai viimaks ELi ametlik liige ning ajakirjanduses kõlasid vaid väga positiivsed sõnumid Eesti liitumisest. Samuti hakati järjest enam end ELi loomuliku osana ka

käsitlen. Ära jäid kardetud majanduslikud või muud tavaelu puudutavad suured muutused. Tulevik tõotas vaid positiivseid muutusi, kergem reisida, töötada ja õppida välismaal, suuremad võimalused majanduse arenguks jne. Euroopa Liidu liikmelisust tugevdas stabiilsuse ja kindluse süvenemist elu eri valdkondades. Üldiselt valitses positiivsus ning konstruktiivsus ELi suhtes, vaid mõningad üksikud poliitikud julgesid avaldada oma eurovastasust (näiteks Vilja Savisaar), ülejäänud otsisid uusi võimalusi ennast ja oma poliitikat teostada juba uues raamistikus, ELi sees. ELiga liitumise järel kõlas tunnustus raske töö eest poliitikele ja ametnikele. Eesti pääsu ELi peeti ajakirjanduses rahva suureks võiduks ning kõiki selle võidu vormistajaid ja kaasaaitajaid rahva kangelasteks. Kõlasid väga filosoofilised ja idealistlikud mõtted ELi tulevikust, ühtsusest, tugevusest ning kaitstud mitmekesisusest. Euroopa Liidu filosoofilistest toimumisalustest kirjutati väga positiivselt, kuid mis veelgi olulisem, Eestile sai osaks ajalooline võimalus selles erakordses riikide ühenduses liige olla. Eesti oli tätnud oma pikaajalise välispoliitilise eesmärgi.

Enamasti käsitleti ajakirjanduses muutusi, mis kaasnesid erinevatel elualadel seoses Eesti Euroopa Liitu astumisega. Kuid mis veelgi olulisem, artiklid käsitlesid arenguid Euroopa Liidus ning nende arengute suhestatud otseselt Eestis toimuvate muutustega või tulevikus soovituslikult aset leida võivate muutustega. Üsna tavapärane oli pidev enese võrdlus ELiga, ELi keskmisega, ELi standarditega jne. Nt juureldi selle üle, kas Eestis joodakse eurokõlbliku vett, või miks peavad kaduma kõik Euroopa Komisjoni poolt tunnustamata veterinaar- ja toidukontrolli punktid jne.

2004. aasta ELi toetust eristab varasematest aastatest kõige enam see, et järjest vähem võis leida seoseid valitsuse populaarsuse ja ELi toetuse vahel. Kui varasematel aastatel oli seos väga otsene, siis 2004. aasta tõestas hoopis vastupidist. Juhan Partsi valitsuse toetus oli oktoobris 2004. aastal tema ametiaja madalaimas seisus. Üheks põhjuseks olid mitmed järjestikku negatiivsed sündmused (Lihula skandaal, probleemid praamiliiklusega, riiki ähvardav suhkrutrahv), mida ajakirjanduses laialdaselt käsitleti. Meedias käsitleti peaministrit üsna kriitilises valguses. Samas aga oli toetus ELile rekordiliselt kõrgel taemel, oktoobris 72%. Seega võib 2004. aasta kohta väita, et hoiakuid valitsuse ja Euroopa Liidu suhtes mõjutavad eri tegurid ning et valitsuse reitingu järsk langus ei muuda kodanike suhtumist Euroopa Liitu.

4. Kontent-analüüsi põhitulemused

Järgnevalt annan ülevaate tehtud kontentanalüüsi põhitulemustest esmalt aastate 2000-2003 ning seejärel 2004. aasta kohta.

4.1. Aastad 2000-2003

Kontentanalüüsi põhitulemused aastatel 2000 – 2003.

Postimees	2000	2001	2002	2003
-----------	------	------	------	------

Artiklite arv	32	29	32	74
<u>Rubriik</u>				
Välisuudis	13 (41%)	10 (34%)	10 (31%)	8 (11%)
Siseuudis	2 (6%)	8 (28%)	9 (28%)	29 (39%)
Majandusuudis	1 (3%)	3 (10%)	4 (13%)	7 (10%)
arvamus, intervjuu, kommentaar	16 (50%)	8 (28%)	9 (28%)	30 (40%)
<u>Teksti autor</u>				
poliitik (k a välismaised poliitikud)	10 (32%)	14 (49%)	8 (25%)	21 (28%)
ametnik	4 (12%)	2 (6%)	7 (22%)	2 (3%)
ettevõtte esindaja	0	1 (3%)	0	3 (4%)
ühiskondliku organisatsiooni esindaja	1 (3%)	3 (10%)	3 (9%)	11 (15%)
õppejõud, teadlased, kirjanikud	5 (15%)	2 (7%)	3 (9%)	17 (23%)
ajakirjanik, ajalehe seisukoht	11 (35%)	7 (25%)	11 (35%)	19 (26%)
tavakodanik	1 (3%)	0	0	1 (1%)
<u>Tekstis avaldatav seisukoht</u>				
liitumisele on alternatiiv	2 (6%)	3 (10%)	0	7 (10%)
liitumisele ei ole alternatiivi	17 (53%)	17 (59%)	31 (97%)	55 (74%)
muu/ pole konkreetset seisukohta	13 (41%)	9 (31%)	1 (3%)	12 (16%)
<u>liitumisele pakutav alternatiiv</u>				
mitte liitumine/ Eesti suveräänsus	1 (3%)	0	0	2 (3%)
liitumise edasilükkamine tulevikku	2 (6%)	1 (3%)	0	1 (1%)
liitumine mõne majandusühendusega	0	0	0	0
muu/ pole välja toodud	29 (91%)	28 (97%)	32 (100%)	71 (96%)
<u>Kelle seisukohalt liitumise/ mitteliitumise vajalikkust esitatakse</u>				
rahvas, üksikisik	5 (16%)	1 (4%)	6 (20%)	37 (50%)
Eesti/ välispoliitiline jm eliit	7 (22%)	10 (35%)	4 (12%)	6 (8%)
ettevõtlus, majandus, ettevõtjad	1 (3%)	0	0	4 (6%)
Euroopa Liit	5 (16%)	4 (14%)	4 (12%)	2 (3%)
teadus, analüütikud	5 (16%)	4 (14%)	3 (9%)	9 (12%)
ajakirjandus, ajakirjanikud	3 (9%)	7 (23%)	8 (26%)	9 (12%)
ametnikud	4 (12%)	3 (10%)	4 (12%)	6 (8%)
pole välja toodud	2 (6%)	0	3 (9%)	1 (1%)
<u>Üldine hoiak EL-iga liitumise suhtes</u>				
Positiivne	14 (44%)	13 (45%)	14 (44%)	45 (61%)
Negatiivne	1 (3%)	1 (4%)	0	3 (4%)
neutraalne	0	1 (4%)	0	2 (3%)
tasakaalustatud/analüütiline	13 (41%)	14 (47%)	18 (56%)	23 (31%)
ohtu näitav/hirmutav	3 (9%)	0	0	1 (1%)
pole välja toodud	1 (3%)	0	0	0

2000. aastal muutus eestlaste toetus Euroopa Liidule enam kui 6% kahel perioodil: märts-aprill (langus 6%) ja september-oktoober (langus 7%). Postimehe elektroonilise väljaandes vastas otsingusõnale "Euroopa Liit" perioodil 1. märts kuni 30. aprill 178 artiklit ning 1. september kuni 31. oktoober 202 artiklit. Kuna toetuse langus jäi püsima aasta lõpuni on

vaatluse all ka artiklid 1. november kuni 31. detsember, lisaks veel 155 artiklit. Kõigist artiklitest omakorda valisin sisu järgi välja need, mis käsitlesid põhjalikumalt Eesti liitumist ELga ning sellega kaasnevat mõju, kokku analüüsisin 32 artiklit.

Kõige enam leidis EL kajastamist arvamused artiklites (16), peaaegu sama palju käsitleti seda välisuudiste külgedel (13), hoopis vähem aga siseuudiste (2) ja majandusveergudel (1). Teksti autorid olid enamasti kas ajakirjanikud (11) või poliitikud (10). ELi teemadel võtsid tunduvamalt vähem sõna haritlased (5), ametnikud (4), ühiskondlike organisatsioonide esindajad (1) ja tavakodanikud (1). 2000. aastal ei käsitletud ELi veel kui midagi lähedast ja oma. EL jäi tavakodanikele kaugeks, see oli midagi välismaist ning sellega tegelesid pigem Eesti eliit ja poliitikud. Ajakirjanduse roll oli suhteliselt aktiivne ELi teemade selgitamisel ning suhtumise kujundamisel. Ajalehe tekste lugedes tuleb välja, et tavakodanikud olid EList suhteliselt kehvalt informeeritud, mistõttu oli ka suhtumine ELi väga leige, kuna seda ei seostatud väga otseselt oma igapäevaeluga või tulevikuga. Ühelt poolt Euroopa Liidust ei teatud väga palju ning samas ka ei tuntud huvi ja välendati ükskõiksust selle suhtes.

Valdavaks seisukohaks artiklites oli, et ELiga liitumisele ei ole alternatiivi ning Eesti peab kindlasti ELiga ühinema (17). Mõnevõrra vähem oli artikleid, mis küll käsitlesid ja analüüsisid ELi mõju Eestile, kuid konkreetset seisukohta liitumise suhtes ei esitanud (13). Vaid kaks artiklit käsitlesid ka võimalikke alternatiive ELiga ühinemisele, milleks oli kas venitamine ehk liitumise edasilükkamine tulevikku või Eesti suveräänsuse säilitamine. Tuleb tõdeda, et tegelikult polnud analüüsitud artiklitest üheski pakutud Eestile alternatiivset käitumisviisi peale ELga kas lühemas või pikemas perspektiivis liitumine (st. ajutise suveräänsuse säilitamise). Reaalsete alternatiivide puudumine tekitas ühiskonnas situatsiooni, kus ELga liitumine polnud rahva positiivne valik, vaid paratamatus, mida juhtis eliit ning millega rahvas leppima pidi. Kuna enamasti võtsidki sõna kas ajakirjanikud või poliitikud, kes pooldasid ELi ning kuna puudus tugev opositsioon ELiga liitumise vastu, siis võimalikke alternatiive ELiga liitumisele tõsiselt ei käsitletud.

Samas olid allika kategooriad, kelle seisukohalt liitumise või mitteliitumise vajalikkust esitati mitmekesised, mis annab tunnustust sellest kui erinevate ühiskonnagruppide seisukohalt ELiga liitumise mõju käsitleti. Enamjaolt esitati liitumise vajalikkust Eesti ühiskondliku eliidi esindajate seisukohalt (7), teadlased (5), rahvas (5), ELi esindajad (5), ametnikud (4), ajakirjanikud (3) või ettevõtjad (1).

2000. aastal oli “Postimehes” valdavalt positiivne (14) või anallüütiline (13) meelestatus EL-iga liitumise suhtes. 32st artiklist vaid kolm nägid Euroopa Liiduga liitumises ohtu ning puhtalt negatiivne liitumise suhtes oli vaid üks artikkel.

Analüüsitud kuudel toimus järsk ELsi toetuse langus, märtsi-aprilli võrdluses 6% ja septembri-oktoobri võrdluses koguni 7%. Aprill oli ainuke kuu perioodil aastatel 2000-2004, mil EL vastaste hulk 46% ületas EL pooldajate hulka 41%. Võttes eelduseks, et meediakäsitus omab otsest mõju inimeste suhtumisele teatud teemade kohta, siis võiks järeldada, et ELi käsitus meedias oli väga negatiivne. “Postimehes” avaldatud artiklid EList aga kandsid endas kas positiivset või analüütilist sõnumit. Analüüsitud artiklites saab vaid 12 %-i pidada negatiivse varjundiga tekstideks. Puhtalt negatiivse käsitlusega tekste oli vaid 3%. Seega ei ilmnenu 2000. aastal seost ELi kuulumise toetuse languse ja selle vahel, kuidas meedia ELi käsitles. Kuigi meedia otsest mõju toetuse langusele pole, ei saa välistada, et see mõju on kaudne. ELi toetuse languse seletamisel peab seega täiendavalt lähtuma kvalitatiivanalüüsi tulemustest. Suure toetuse languse taga peitus pigem sise- ja välispoliitiline rahulolematust (ELi karmid sanktsioonid, Euro langus, elukalliduse tõus, ebapopulaarsed haldus- ja pensionireform), kui otseselt meedia käsitus Euroopa Liidust. 2000. aastat iseloomustab see, et tegelikult jäi Euroopa Liit tavainimesele suhteliselt võõraks, peamiseks eestkostjateks ja teema üleval hoidjateks oli poliitikud ja ajakirjanikud, kes käsitlesid ELi mõju Eesti ühiskonnale enamasti positiivselt või analüütiliselt. Olenemata sellest oli rahva toetus ELile madal ning sõltuv üldisest suhtumisest poliitikasse ja hetkel päevakorras olevatesse probleemidesse.

2001. aastal muutus eestlaste toetus Euroopa Liidule enam kui 6% kolmel perioodil: mai-juuni (tõus 7%), juuni-juuli (tõus 6%) ja november-detsember (tõus 7%). Antud perioodidel vastas Postimehe elektroonilises väljaandes otsingusõnale ”Euroopa Liit” 637 artiklit, millest 29 artiklit käsitlesid Eesti liitumist ELga ning sellega kaasnevat mõju.

Analüüsitud tekstidest enamus ilmus välisuudiste rubriigis (10), siseuudiste (8) või arvamusalustena (8). Vähem võis ELi liitumise mõjusid käsitlevaid artikleid kohata majandusuudiste (3) külgedel. Võrreldes 2000. aastaga on toimunud oluline nihe, ELiga liitumist on hakatud käsitlema rohkem just siseuudiste veergudel. Kui vaid aasta tagasi käsitleti ELi peamiselt arvamuse- ja välisuudiste veergudel ning hoopis marginaalsemalt

siseuudistena, siis võib järeldada, et üha enam tõusis ELiga liitumise sisepoliitiline tähtsus. Meenutades eelnevat artiklite sisuanalüüsi, on selgelt näha, et järeldus peab paika. 2001. aastal sai Eesti liitumiskutse, mis tähendas, et Eesti oli reaalselt valiku ees, kas soovime ühineda ELiga või mitte ja mida need otsused endaga kaasa toovad. Euroopa Liit muutus järjest enam sisepoliitiliseks teemaks ka seetõttu, et Eestile avanesid paljud EL-i abiprogrammid (nt SAPARD). Seega muutus 2001. aastal ELi diskussioon üha Eesti kesksemaks.

ELiga liitumise teemal võtsid kõige rohkem sõna poliitikud (14). 2000. aastaga võrreldes langes lugude arv, kus sõna võtsid ajakirjanikud (7). Sarnaselt 2000. aastale jäid suhteliselt passiivseteks ühiskondlike organisatsioonide esinajad (3), ametnikud (2), haritlased (2) ja ettevõtjad (1). 2001. aasta oli aeg, mil liitumiskutse saanuna, seisid poliitikud valiku ees, milline on nende positsioon Eesti liitumisküsimuses. Paljude valitsuspoliitikute tugeva toetuse kõrval positsioneerisid ka paljud opositsioonipoliitikud end ELi pooldajatena. Tugevate sõnavõttudega ELi poolt hakkas esinema ka president Arnold Rüütel.

Enamasti ei nähtud Euroopa Liiduga liitumisele alternatiivi (17), seisukohta ei esitatud üheksal juhul ning vaid kolmel korral mainiti, et leidub ka teisi alternatiive. Samas aga ei pakutud välja, milliseid konkreetseid alternatiive võiks olla. Vaid üks artikkel soovitas liitumist edasi lükata ning teine soovitas liitumist mõne teise majandusühendusega. See annab tunnustust, et Eesti ühiskonnas puudus tuge või üldse mingisugune opositsioon ELiga liitumise küsimuses. Teisi alternatiive ei nähtud ega arutatud. Kui üldse alternatiiv kõne alla tuli, siis puudutas see liitumisega venitamist, kuna kardeti, et EL ise pole valmis uusliikmeid vastu võtma. Samuti arvati, et Eestile ei tule kasuks liiga tormakas liitumine. Rahvas oli väsinud suurtest reformidest ja kiirustamisest. Samuti kardeti, et liitumine võib endaga kaasa tuua hüppelise hinnatõusu ja paljude meie oludele mittesobivate piirangute kehtestamise.

Kõige tugevamalt võttis liitumise osas sõna Eesti välis-, majanduspoliitiline jm eliit (10), mõnevõrra vähem ajakirjandus (7), teadlased (4), EL-i esindajad (4), ametnikud (3) ja üksikisikud (1). Võrreldes 2000. aastaga tõusis antud kategooria puhul märgatavalt ajakirjanduse aktiivsus ja roll ELi teemade selgitamisel ja informatsiooni edastamisel.

Postimehes avaldatud artiklites domineerisid tasakaalustatud analüütilised (14) või positiivsed (13) seisukohad Eesti liitumisest EL-iga. Negatiivseid ja neutraalseid lugusid oli vaid üks

kumbagi. Võrreldes 2000. aastat 2001. aastaga analüüsitud tekstide seisukohtades muutusi ei ilmnenud. Enamus artikleid kandis kas analüütilist või positiivset sõnumit ELiga liitumisest. Lausa erandlikud olid tekstid, mis esinesid selgelt negatiivse hoiakuga ELi suhtes. Vaadeldes, et 2001. aastal tõusis toetus ELile kolmel korral aastas üle 6%, siis on nii suur positiivsete arvamuste ülekaal põhjendatud. Samas pole puhtalt positiivsete tekstide hulk sugugi enamuses või suurem kui näiteks 2000. aastal, mil ELi toetus hüppeliselt hoopis langes. 2001. aastal võis järsu toetuse tõusu põhjustada suured ja positiivsed uudised meedias, olgu selleks kas võit Eurovisiooni lauluvõistlusel, ELi abiprogrammide avanemine, suurenevad välisinvesteeringud või Eesti edusammude äramärgimine ja liitumiskutse saamine. Kõik need sündmused põhjustasid positiivse ja rahuloleva fooni ühiskonnas toimuvate arengute osas, mis võisid ka mõjutada toetust ELile.

2002. aasta oli erakordne selle poolest, et Euroopa Liiduga liitujate hulk tõusis ühe kuu vältel enneolematult kiiresti. Novembris oli ELi pooldajate hulk 12% suurem kui oktoobris. Perioodil 1. oktoober kuni 30. november vastas Postimehe elektroonilises väljaandes otsingusõnale "Euroopa Liit" 406 artiklit, millest 32 artiklit käsitles ELga ühinemisega kaasnevat mõju Eestile.

Enamus ELi käsitlusi oli välisuudiste rubriigis (10), millele järgnesid arvamus (9) ja siseuudised (9). Kõige vähem käsitleti liitumisteemasid traditsiooniliselt majandusuudistes (4). Rubriigi osas muutusi ei võrreldes 2001. aastaga ei esinenud, sisepoliitiliselt jäi ELi teema endiselt oluliseks. Mis on aga üllatav on see, et vaatamata tugevatele argumentidele majanduslikust kasust, mida ELiga liitumine Eestile toob, jäi ELi mõju kirjeldamine majandusveergudel endiselt suhteliselt kesiseks. Üheks põhjuseks võib siinpuhul olla see, et majandusliku argumentatsiooni taga puudusid tegelikud kalkulatsioonid ning argumente kasutati poliitiliselt oma arvamust tugevdava jõuna.

2002. aastal suurenes tekstide hulk, mille autorid olid ajakirjanikud (11), neile järgnesid poliitikud (8), ametnikud (7), haritlased (3) ja ühiskondlike organisatsioonide esindajad (3). See on märk veelgi süvenevast meedia rollist ELi puudutavate teemade käsitlemisel. Kuna 2002. aastal oli selge, et rahvahääletus ELi astumiseks toimub 2003. aasta sügisel, siis ei arutatud enam selle üle, kas liituda või mitte, vaid millised on meie huvid ELis. Mõnevõrra vähenesid poliitikute ning suurenesid ametnike sõnavõttud meedias. Viimase põhjuseks võib olla see, et järgest enam hakkasid inimesi huvitama konkreetsed valdkonnad ja tingimused

oma huvide kaitseks ELis (nt Eesti metsloomade püügi lubamine, ettevalmistustööd liitumiseks, ELi peatükkide lõpetamine, maksusüsteemi säilimine jne). ELiga liitumine oli muutunud reaalsuseks. Kõik analüüsitud tekstide autorid esinesid seisukohaga, et ELiga liitumisele puudub alternatiiv. 2002. aastaks oli miinimumini kahanenud konkreetse seisukohata autorite arv, vaid üks tekst ei esitanud selget positsiooni. Euroopa Liiduga liitumisele vastukaaluks ei toodud välja ühtegi alternatiivi.

Liitumise vajalikkust esitati enim ajakirjanike seisukohalt (8), kellele järgnes erakordselt kõrge rahva või üksikisikute arvamuse esitamise tõus (6). Järgnesid ELi esindajate (4), Eesti eliidi (4), ametnike (4) ja teadlaste (3) seisukohad. 2002. aasta on huvitav selle poolest, et esimest korda kahanesis Eesti eliidi sõnavõtnud ELi teemadel, see asendus rahva või üksikisikute arvamuse ja seisukohtade kajastamisega. Kuna 2002. aastal oli ELi diskussioon praktilise ja detailse iseloomuga, siis hakkasid domineerima tasakaalustatud ja analüütilist (18) hoiakut kandvad tekstid. Ka positiivsete (14) hoiakutega artikleid ELiga liitumise suhtes oli endiselt palju, kuid mitte rohkem kui eelnevatel aastatel. Seetõttu peab rekordiliselt suure ehk 12%-lise ELiga liitumise toetuse kasvu põhjusi otsima mujalt kui otseselt neist artiklitest, mis käsitlesid ELi mõju Eestile. See on periood, mil Eesti sai NATOlt liitumiskutse. Kuna toetus NATOga liitumisele oli väga kõrge ning selles nähti meie peamist julgeolekugarantiid, siis lõi see sündmus väga positiivse fooni ka ELi toetuse tõusule.

2003. aasta oli Eestile ELiga liitumisel kriitiline aasta, seda eelkõige sisemiselt. 14. septembril toimus rahvahääletus ELiga ühinemiseks. 2003. aastal muutus ühe kuu jooksul ELi toetajate hulk üle 6% kahel korral: mai-juuni (langus 7%) ning juuli-august (tõus 9%). Perioodil 1. mai kuni 31. august. 2003. aastal vastas otsingusõnale vastas 948 artiklit, kuna ELiga seonduvate teemade hulk oli 2003. aastaks erinevate valdkondade (ka kultuur, sport, haridus, teadus jne) lõikes väga lai, siis valisin välja otsese toetuse muutusega kuud, milleks olid juuni ja august. Kokku analüüsisin 74 artiklit, mis käsitles ELiga ühinemisega kaasnevat mõju Eestile.

ELi puudutavad artiklid kuulusid enamasti kas arvamuse (30) või siseuudiste (29) rubriiki, tugevamalt vähem aga välis- (8) ja majandusuudiste (7) rubriiki. Kui varasemalt esitati ELi mõju käsitlevad artikleid just välisuudiste rubriigis, siis 2003. aastal toimus järsk langus. EList oli täielikult saanud siseuudiste teema. Tekstide autorid olid enamasti poliitikud (22), ajakirjanikud (19), haritlased (17) või ühiskondlike organisatsioonide esindajad (11). Endiselt passiivsed olid ettevõtjad (3) ja tavakodanikud (1). Kui veel aasta tagasi võtsid sõna enamasti

ajakirjanikud, kes selgitasid ELi puudutavaid teemasid ning vahendasid infot, siis 2003. aastal muutusid poliitikud taaskord aktiivsemaks. Alates kevadest aktiveerusid poliitikute sõnavõttud ELi poolt. Valitsus väljendas väga aktiivselt ja otseselt, et nende eesmärk euroreferendumil on saavutada selge “jah” Euroopa Liidule. Poliitilised erimeelsused jäeti kõrvale, et valituse ebapopulaarsus ning sisepoliitilised ebakõlad ei saaks saatuslikuks ELiga ühinemisele. Suureks erinevuseks aastate 2000-2003 võrdluses on aga pigem see, et hüppeliselt tõusid teadlaste ja muu haritlaskonna ning ühiskondlike organisatsioonide esindajate sõnavõttude arv. Augusti kolme nädala jooksul tegid erinevad organisatsioonid ja ühendused ligi 20 avalikku pöördumist Euroopa Liiduga ühinemise küsimuses, neist vaid mõned avaldused on Eesti ühinemise vastu. Kuu aega enne ELi referendumit oli viimane võimalus, et ka teised ühiskondlikud eliidid peale poliitikute prooviksid oma väljaütlemistega mõjutada avalikkust. Veel juunis jagunesid ELi toetajad ja vastased peaaegu pooleks, 48% toetajaid ja 44% vastaseid, mistõttu koondusid ühiskonna kõik jõud, et rahvas kindlasti osaleks valimistel ning referendumit otsus kajastaks võimalikult adekvaatselt inimeste tegelikku tahet ja meelsust, mitte poleks mõjutatud kolmandatest teguritest.

Kvantitatiivse analüüsi meetodil analüüsitud augusti kuu artiklid, mis käsitlesid ELi mõju Eestile olid vaid mõne marginaalse erandiga kirjutatud positiivse ning analüüsiva tooniga. Alternatiivi ELiga liitumisele ei pakutud üheski analüüsitud kirjutises. Ajakirjanduses oli EList loodud positiivne kuvand. Artiklid vaagisid arenguid, mis juhtub liitudes ning mida võib tähendada Eestile “ei” rahvahääletusel, olles oma järeldustes tugevalt ELiga liitumise poolt. Seega üldine hoiak ELiga liitumise suhtes ei erinenud 2003. aastal sugugi eelnevatest aastatest. 74% analüüsitud tekstidest ei näinud Eesti liitumisele ELiga alternatiivi, 16% ei esitanud selget seisukohta ning 10% tekstidest selgitas, et alternatiiv on olemas. 73-st analüüsitud artiklist vaid kahes toodi välja, et Eesti ei pea liituma ning ühes tekstis mainiti, et Eesti peab liitumisega viivitama. Nagu ka eelnevate aastate puhul ei ole seegi kord leitav seos ELi toetuse languse ja tõusu ning ajakirjanduses otseselt ELi ja selle mõju puudutavate sõnumite vahel. Põhjusi toetuse muutuses võib pigem leida muudes aktuaalsetes ühiskondlikes ja poliitilistes arengutes.

Erinev oli see, et 2003. aastal ei olnud fookuses eliidi ja ajakirjanike arvamus. Liitumist või mitteliitumist esitati ülekaalukalt rahva ja üksikisiku seisukohast (37). Ülejäänud allika kategooriate seisukohti kajastati suhteliselt kesiselt, näiteks ajakirjandus (9), teadus (9), Eesti eliit (7), ettevõtlus (3) jne. Üldises hoiakus ELi domineerisid positiivsed (45) ja analüütilised

(23) arvamused. Kuna oli hääletamise aasta, siis muutus ELi diskussioon tasakaalustatud ja arutlevalt käsitluselt hoopis propagandistlikumaks, mistõttu positiivse sisuga artiklite hulk ületas kahekordselt analüütiliste tekstide hulga. Negatiivseid tekste oli tavapäraselt vähe, vaid kolm ning ohtu näitavaid üks.

4.2. Aasta 2004

Kontentanalüüsi põhitulemused aastal 2004.

Postimees

<u>Artiklite arv</u>	67
<u>Rubriigi, kus uudis ilmus, kood</u>	
Välisuudis	10 (17%)
siseuudis	17 (24%)
majandusuudis	12 (18%)
arvamus, intervjuu, kommentaar	28 (41%)
<u>Teksti sisu</u>	
<u>Teksti autor</u>	
poliitik (k a välismaised poliitikud)	24 (36%)
ametnik	9 (14%)
ettevõtte esindaja	0
ühiskondliku organisatsiooni esindaja	0
õppejõud, teadlased, kirjanikud	4 (6%)
ajakirjanik, ajalehe seisukoht/sõnavõtt	29 (43%)
tavakodanik (kui tekstis ei ole märgitud ühtegi "ametit")	1 (1%)
<u>Tekstis avaldatav üldine hoiak Eesti kuulumisest ELi</u>	
Positiivne	30 (45%)
Negatiivne	3 (4.5%)
Neutraalne	3 (4.5%)
tasakaalustatud/analüütiline	30 (45%)
muu/ pole konkreetset seisukohta	1 (1%)
<u>Allika kategooriad kelle seisukohalt hoiakut Eesti kuulumiset ELi esitatakse</u>	
rahvas, üksikisik	33 (49%)
Eesti/ välispoliitiline, majanduslik jm eliit	3 (5%)
ettevõtlus, majandus, ettevõtjad	17 (25%)

Euroopa Liit	11 (17%)
teadus, analüütikud	2 (3%)
ajakirjandus, ajakirjanikud	0
ametnikud	0
pole välja toodud	1 (1%)

Euroopa Liit laienes 1. mail 2004 aastal 25- liikmeliseks ühenduseks, võttes vastu Eesti, Läti, Leedu, Poola, Tšehhi, Slovakkia, Sloveenia, Ungari, Küprose ja Malta. Peale Eestis läbiviidud ELi liikmelisust puudutavat rahvahääletust on toetus Euroopa Liidule püsinud suhteliselt kõrge, jäädes 60-70% vahele. Aasta kõige madalam toetus oli märtsis 57%. Võrdluseks olgu toodud 2002. aasta, kus 57% oli aasta kõige kõrgem toetusmäär. Septembris toetas Eesti ühinemist Euroopa Liiduga esimest korda üle 70% Eesti valimisealistest kodanikest. Kõrgeim toetus oli oktoobris 72%. Järjest vähemaks jäi ka ELi vastaseid. Võrreldes omavahel aastaid 2000-2004, näeme, et ELi pooldajate hulk kasvas peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga. 2004. aastal vähenes ka ELi vastaste hulk, madalaim oli see septembris 25%. Samas näiteks 2001. aasta aprillis oli vastaseid koguni 52%. 2004. aasta kõrge toetuse taga võis olla, et paljud liitumiseelsed kartused ei osutunud tegelikult tõeks. Radikaalseid muutusi igapäevaelus ei toimunud.

2004. aastal muutus ELi toetus kõige enam märts-aprill, tõustes 9%. Antud peatükis püüan artiklite sisuanalüüsiga eeskätt määratleda, kui palju on Euroopa Liidu käsitus ajakirjanduses muutunud võrreldes eelnenud ajaga. 2004. aasta kõige suurema avaliku arvamuse muutusega kuus vastas otsingusõnale “Euroopa Liit” 190 artiklit, millest vastas seatud valikukriteeriumitele 35 artiklit. Selleks, et analüüsibaas oleks laiem, võtsin vaatluse alla ka aasta teise poole ehk ELi puudutavad oktoobri ja septembri tekstid, mil toetus ELile oli rekordiliselt kõrge. Seega vastasid 2004. aastal otsingusõnale “Euroopa Liit” kokku 423 artiklit, millest valimisse kuulus 67 teksti.

Kõige enam valimisse kuulunud artiklitest ehk 40%, mis käsitlesid Euroopa Liiduga liitumise mõju Eestile, ilmus arvamuse, intervjuu või kommentaari vormis. Siseuudiste veerus ilmus 25%, majandusuudiste all 20% ja välisuudistes 15% tekstidest. Võrreldes varasemate aastatega on oluliselt kasvanud sise- ja majandusuudiste osakaal tekstide käsitlemisel. Järjest enam käsitletakse Euroopa Liitu Eestile omase osisena, seda kirjeldab hästi välisuudiste rubriigi osakaalu suur langus. Meenutades, et 2000. aastal ilmusid ELi mõju käsitlevad tekstid

koguni 41%, 2001. aastal 35% ja 2002. aastal 31% ulatuses välisuudiste rubriigis. Nüüd, mil Eestist oli saanud ELi täisväärtuslik liige, oli EList saanud siseasi.

Erinevates rubriikides võtsid sõna tavapäraselt ka 2004. aastal valdavas enamuses ajakirjanikud (29) või poliitikud (24). Vaid 9 artikli autorid 67-st olid ametnikud. Neist veel vähem kirjutasid tavakodanikud (1). Ühiskondlike organisatsioonide ning ettevõtjate jaoks oli Euroopa Liidu temaatika oma päevakajalisuse peale referendumipäeva minetanud ning nende sulest ei ilmunud analüüsitud perioodidel Postimehes ühtegi artiklit.

Olulisi muutusi suhtumisest ELi 2004. aastal ei toimunud. Hoiak Euroopa Liitu kuulumisest oli 2004. aastal valdavalt positiivne (30) või tasakaalustatud analüütiline (30). Marginaalne osa analüüsitud tekstidest ei kandnud selget hinnangut (2), olid neutraalse (2) või negatiivse (3) sisuga. Kõrvutades saadud tulemust eelmise aastaga, on näha, et peale europropaganda lõppu muutus positiivsete ja tasakaalustatud tekstide hulk võrdseks. 2000.-2003. aastaga võrreldes oli EList saanud ühiskonna loomulik igapäeva osa, mistõttu polnud ka puhtalt analüütiliste ja selgitavate artiklite osakaal enam ülekaalus.

Allika kategooriad, kelle seisukohalt Eesti kuulumist ELi esitati oli 50% ulatuses rahvas, 25% ettevõtjad ja majandusesindajad, 17% Euroopa Liidu esindajad. Marginaalsema osa moodustasid 5% ulatuses Eesti eliit ning 3% teadlased ja analüütikud. Aastatel 2000 ja 2001 esitati ELi teemasid ülekaalukalt Eesti eliidi (majanduslik, poliitilinejne) seisukohast. Alates 2002 aastast võttis juhtrolli ELi teemade käsitlemisel ajakirjandus. Samuti tõusid üksikisiku või rahva seisukohast kirjutatud tekstide hulk ning kahanes eliidi seisukohtadelt lähtuvate artiklite arv. Seega esmalt eliidi poolt algatatud ja propageeritud arengu- ja valikusuund oli märkamatuks saanud ühiskonna pärisosaks.

2004. aasta teises pooles tõusis ELi pooldajate hulk esmakordselt rekordiliselt kõrgele tasemele, septembris-oktoobris oli ELi pooldajaid üle 70%. ELi pooldajate hüppelise tõusu võis põhjustada see, et Eestist sai viimaks ELi ametlik liige ning ajakirjanduses kõlasid vaid väga positiivsed sõnumid Eesti liitumisest ELiga. Samuti võib eurotoetuse pideva kasvu taga oletada inimeste harjumust tõsiasjaga, et Eesti kuulub ELi ning paljud liitu astumise eelsed kartused on osutunud põhjendamatuteks. Tulevik töötas positiivseid muutusi: kergem reisida, töötada ja õppida välismaal, suuremad võimalused majanduse arenguks jne. Euroopa Liidu liikmelisust tugevdas stabiilsuse ja kindluse süvenemist elu eri valdkondades. Toetuse kõrget

taset ei kõigutanud isegi ametis oleva Juhan Parts'i valitsuse madal ja jätkuvalt langev populaarsus.

Eelnevate aastate puhul sõltus toetus Euroopa Liidule oluliselt valitsuse reitingust, poliitilised pinged muutsid ka suhtumise ELi kriitilisemaks. 2004. aasta puhul võib esimest korda nentida, et elanike hoiakuid nii valitsuse kui ka Euroopa Liidu suhtes mõjutavad erinevad tegurid ning valitsuse reitingu langus ei muuda kodanike suhtumist Euroopa Liitu negatiivsemaks.

5. Diskussioon ja järeldused

Antud töö eelduseks on käsitlus, et massimeedia on oluline avalikkuse kujundaja – läbi päevakorra seadmise; foorumi pakkumise arvamuste vahetuseks, seda mitte alati võrdse esindatuse alusel; viitesüsteemi kujundamisel persooni jaoks isikliku arvamuse määratlemiseks, seda eriti juhul, kui puudub vahetu kogemus. Käesolev töö analüüsis, kuidas on meedias parasjagu käsitletud teemad ELi kohta mõjutanud avalikku arvamust EList ning milline on olnud ELi puudutava diskursuse muutumine. Järgnevalt teen kokkuvõtte ELi käsitluse muutusest 2004. aastal võrreldes aastatega 2000-2003 ning arutlen, millised on olnud need meediavälised ja -sisesed tegurid, mis selle muutuse põhjustasid.

2004. aastal sai Eestist ametlikult Euroopa Liidu liige. Rahvahääletus selles küsimuses oli toimunud juba aasta varem. Eesti hakkas end ise järjest rohkem käsitlema ELi pärisosana ning täieõigusliku liikmena. Võrreldes omavahel aastaid 2000-2004, näeme, et ELi pooldajate hulk kasvas peale Eesti liitumist Euroopa Liiduga. Alates 2004. aastast püsis toetusprotsent ELile stabiilselt kõrge, üle 60%. Võib järeldada, et 2004. aasta kõrge toetuse taga oli see, et paljud liitumiseelsed kartused ei osutunud tegelikult tõeks ning radikaalseid muutusi igapäevaelus ei toimunud. Analüüsitud ajaperioodi Postimehe artiklitele tuginedes võib koguni öelda, et ELiga liitumine omas Eesti jaoks positiivset mõju. Postimees tõi esile mitmeid positiivseid muutusi-kergemaks muutus reisimine, töötamine ja õppimine välismaal, suurenesid võimalused majanduse arenguks. Euroopa Liidu liikmelisus tugevdas stabiilsuse ja kindluse süvenemist elu eri valdkondades.

Meedia suhtus ELi väga positiivselt, Eesti hakkas end Postimehe artiklites järjest rohkem võrdlema Euroopa Liidu maadega. Samuti hakkasid artiklid enam käsitlema arenguid Euroopa Liidus ning neid ka suhestati otseselt Eestis toimuvate muutuste või soovitud arengutega palju enam. Ajakirjanduses avaldatud artiklitest kumas läbi soov ja püüe end ELis kehtestada. Nähti, et iga riigi otsustusõigus ja -vabadus on suurem kui arvata osati. Seega tekkis vajadus varasemast rohkem määratleda oma sihte ja huvisid. Analüüsitud perioodi artiklite suhtumise rõhuasetus oli jõuline, positiivne ja otsustuskindel. Põhisõnum oli, et Euroopa Liidus olles oleme ikkagi eelkõige ise oma eelistuste üle otsustajad. Konkreetsed kalkultatsioonid, mida

liitumine head-halba kaasa toob, olid asendunud hoopis filosoofilisemate ideedega sellest, mis on meie eesmärgid, huvid ja valikud.

Analüüsitud tekstides 2004. aasta kohta valitses positiivsus ning konstruktiivsus ELi suhtes. ELiga liitumise järel kõlas tunnustus raske töö eest poliitikutele ja ametnikele. Eesti pääsu ELi peeti ajakirjanduses rahva suureks võiduks ning kõiki selle võidu vormistajaid ja kaasaaitajaid rahva kangelasteks.

Liitumiseelsel perioodil sõltus ELi toetus paljuski sellest, millised olid üldised meeleolud ja probleemid avalikkuses. Näiteks suured reformid (haldus- ja pensionireform) ja ELi nõuete kiire ülevõtmine kahandasid ka valitsuse populaarsust, ning sel perioodil oli ka meelestatus ELi suhtes madalam. Samas aga positiivsemad uudised nagu võit Eurovisioonil ja NATO kutse saamine, suurendasid ka toetust ELile. Ühiskonna sisemine arengukriis ja usaldamatus riiklike institutsioonide ning poliitikute vastu oli tugevalt seotud toetusega ELile. Kui domineerisid positiivsemad uudised, siis tõusis ka toetus ja vastupidi. Näiteks 2000.- 2001. aastal oli valitsuse toetus väga madal, samuti oli madal EL-i toetusprotsent. 2004. aasta ELi toetust eristab varasematest aastatest see, et järjest vähem võis leida seoseid sisepoliitilise rahulolu ja ELi toetuse vahel. Varasematel aastatel oli seos otsene. Juhan Parts'i valitsuse toetus oli oktoobris 2004. aastal tema ametiaja madalaimas seisus. Üheks põhjuseks olid mitmed järjestikku negatiivsed sündmused (Lihula skandaal, probleemid praamiliiklusega, riiki ähvardav suhkrutrahv), mida ajakirjanduses laialdaselt käsitleti. Meedia kajastas peaministrit üsna kriitilises valguses. Samas aga oli toetus ELile rekordiliselt kõrgel taemel, oktoobris 72%. Seega võib 2004. aasta kohta väita, et hoiakuid valitsuse ja Euroopa Liidu suhtes mõjutasid eri tegurid ning et valitsuse reitingu järsk langus ei muutnud kodanike suhtumist Euroopa Liitu.

Põhjuseks võis siinpuhul olla see, et liitumiseelsel ajal oli meedial suur roll arvamuse kujundamisel Euroopa Liidust. Meedia valis päevakorra ning sisu, millest ja kuidas Euroopa Liidu kohta räägiti. Samuti oli meedia ühiskonna peamiseks infoallikaks Euroopa Liidust, tema roll oli olla nii informeerija kui harija (vt McQuail 1994). Tavainimesele jäi Euroopa Liit elukaugemaks ning paljud ei huvitunudki sellest. 2000. aastal oli ELiga liitumine vaid ühiskondliku eliidi eesmärk ja huvi, millest tavakodanikud aru ei saanud. Jäi mõistmatuks ja tekitas vastuseisu see, millise kiirusega soovis eliit vastata ELi nõudmistele, viies kaalutlematult ellu suuri ja olulisi reforme. Mida aasta edasi, seda Eesti kesksemaks ja konkreetsemaks muutus diskussioon. EL hakkas ka tavaellu rohkem sidustuma. 2002. aastaks

oli ELiga liitumisest saanud reaalsus. Diskussiooni juhtisid väga detailsed ja eri eluvaldkondi puudutavad teemad sellest, milliseid muutusi või arvatavaid arenguid liitumine enesega kaasa toob. 2003. aasta oli liitumise seisukohalt kriitiline, kuna sisepoliitilised tülid võisid kergesti mõjutada ka toetust ELile. Eestis oli enne liitumist ELi populaarsus madalaim kandidaatriikidest.

Liitumisjärgsel ajal aga kadus meedia kui EList arvamuse kujundaja monopol, sest rahval tekkis endal piisavalt otseseid kogemusi sellest, mida tähendab olla Euroopa Liidu liige ning milliseid muutusi see kaasa on toonud. Tuginedes Kepplingeri (*et al* 1995) teooriale, mis tõi välja seosed meedia sisu ja avaliku arvamuse vahel, võib järeldada, et liitumiseelsel ajal lõi meedia avalikku arvamust. Kuid liitumisjärgselt võib näha, et olulisi otseseid seoseid meedia sisu ja Euroopa Liitu puudutava avaliku arvamuse vahel pole. See tähendab, et toetus ELile ei sõltunud sellest, milliseid ühiskondliku elu valupunkte parasjagu meedias käsitleti.

Huvitav ELi toetuse muutumise juures on ka see, et meedia enda tonaalsus Euroopa Liidu suhtes ei omanud ELi toetusele määravat rolli. Kõigi analüüsitud aastate vältel oli meedia käsitus EList ülekaalukalt positiivne, kui vaadelda toetust ELile vaid skaalal negatiivne-positiivne. Samas aga kõikus avaliku arvamuse toetus ELile periooditi väga palju ning oli tugevalt sõltuv hoopist teistest mõjuteguritest, kui sellest, kuidas meedia ELi kajastas.

Kokkuvõte

Peale Eesti taasiseseisvumist 1991. aastal võeti sihiks taastada sidemed Euroopaga ning kindlustada oma riigi iseseisvus ja säilimine. See tõi endaga paratamatult kaasa vajaduse integreeruda erinevate rahvusvaheliste struktuuridega. Alates 1990ndate algusest on Eesti välis- ja kaitsepoliitilisteks prioriteetideks olnud liitumine Euroopa Liidu ja NATOga. Kui Eesti liitumist NATOga pooldas tugevalt kogu poliitiline eliit ja rahvas, siis ELi puhul jäi rahva toetus madalaks. Valdav osa avaliku arvamuse uuringutest näitas inimeste skeptilist või lausa negatiivset suhtumist ELi ja sellega liitumisse. Rahvale polnud üheselt mõistetav, mis põhjusel peab Eesti liitumise nimel nii palju pingutama. Euroopa Liitu astumisest rääkides koondus tähelepanu tavaliselt küsimuste ringile, mis puudutas majandust, julgeolekut ja sotsiaalprobleeme. Rahvast huvitas eelkõige see, mida võiks ELi kuulumine Eestile anda – abi, soodustusi, kasu ja garantiisid. Või vastupidi – mida me kaotame, millest oleme sunnitud loobuma, kui integratsioon korda läheb. Enne ELi kuulumist oli Eesti rahva toetuse ELile üks madalamaid kandidaatriikide hulgas, seevastu peale liitumist on toetus püsinud väga kõrge.

Loomulikult on vaieldav see, kui suur on olnud ainult meedia roll inimeste suhtumise kujundamises. Ainult ühetüübiliste seisukohtade ja arvamuste esitamine ühes meediaväljaandes võib muuta selle tema lugejatele ebausaldusväärseks. Ajakirjanduse roll on olla eelkõige info vahendaja, seega ei koosne kogu ajakirjanduses pakutav informatsioon vaid arvamustest ja kommentaaridest. Demokraatlike riikide ajakirjandus kajastab erinevaid päevakavalisi sündmusi ja analüüse, kus puudub kindel hinnang. Seega võivad avalikku arvamust mõjutada ka meediavälised tegurid.

Käesolevas töös analüüsiti EMORi küsitlustulemusi toetuse kohta ELga liitumisele ning tehti kontentanalüüs Postimehes 2000-2004 avaldatud artiklite põhjal ELga liitumise kohta. Kokku oli vaatluse all 234 artiklit.

Avaliku arvamuse küsitlustulemuste analüüs näitas, et Euroopa Liiduga ühinemisele on peaaegu alati olnud rohkem pooldajaid kui vastaseid, kuid samas ei saavutanud ELi pooldajad kunagi väga kindlat ülekaalu ELi vastaste üle, kuna leidis väga palju ka neid, kel puudus kindel seisukoht ühinemise küsimuses. 2000. aastal toetas ELi kõigi kuude lõikes keskmiselt

alla poole küsitletutest, ca 46%. Euroopa Liidu vastaseid oli keskmiselt 41%. Aprillis isegi ületas eurovastaste hulk europooldajaid 5% võrra. 2001. aastat iseloomustab toetajate ja vastaste suur muutlikkus. Aasta alguses olid ülekaalus eurovastased meeleolud, kuid aasta lõpus saavutasid kaaluka ülekaalu hoopis europooldajad. 2002. aastal oli suhtumine ELi muutunud positiivseks. Toetajate hulk jäi vaid ühel kuul alla 50%, samas kui vastaste hulk ulatus keskmiselt 36%. Ka 2003. aastal oli positiivne suhtumine ülekaalus. Kuigi juunis oli liitumise pooldajate ja vastaste suhe kriitiliselt tasavägine (48:44), hakkas see edaspidi tõusma. Kuu enne euroreferendumit augustis 2003, ületas toetajate määr maagilise 60% joone. Vastaste hulk jäi kuude lõikes 30-40%-ni. 2004. aastal toetus ELile tõusis veelgi, ületades juba 70%, samal ajal eurovastaste arv vähenes, moodustades keskmiselt 30% valimisealisest elanikkonnast. Üldiselt võib öelda, et Eesti kodanike suhtumine euroliitu on olnud ebastabiilne ja muutlik. Toetuse kõikumised isegi ühe kuu lõikes on olnud väga suured. Mistõttu võib arvata, et toetuse hüppeline muutus lühikese ajaperioodi vältel väga negatiivsest väga positiivseks või vastupidi, on paljusküü tingitud teatud hetkel päevakorras olevatest teemadest (haldusreform, EL-i nõuete täitmine, NATO kutse, võit Eurovisioonil jne) ning avalikkuse suhtumisest nii antud probleemistikkude kui poliitikasse üldiselt. Käsitletud tekstide sisuanalüüsis näitas, et toetus ELile on muutuv ning kompleksne ning seda mõjutavad erinevad hetkel ühiskonnas päevakorras olevad teemad.

Suhtumine Euroopa Liitu oli enne rahvahääletust 2000.-2003. aastal väga kõikumine. Eesti oli küll ametlikult deklareerinud ELiga ühinemise riiklikuks prioriteediks, kuid veel 2000. aastal pidas rahvas seda kitsalt poliitikute ja ametnike eesmärgiks. Tolle perioodi ELi toetuse hüppelist muutust võib otseselt seostada valitsuse ebapopulaarsusega. Aastal 2000 alustati tagasihoidliku majanduskasvu tingimustes suurte reformidega – pensioni- ja haldusreform. Erilist meelehärmi tekitas haldusreformi kiire ja kohalikke olusid mitteametlikult täideviimine, mis tekkis rahvas võõrandumist ja vastandumist valitsuse tegevusele. EL tähendas tavakodanikule eelkõige mõistmatute normide ja reeglite täitmist. Eesti siseselt oli märgata, et ühiskonna eliit oli see, kes soovis Euroopa Liiduga ühineda. Laiemale avalikkusele tegi ühinemisküsimus pigem muret. Samas ei tekkinud ühiskonnas tugevat opositsiooni, kes vastandaks end valitsuse poliitikale ning kaitseks kindlalt seisukohta, et Eesti ei peaks ELiga ühinema. ELi kriitikud rõhutasid vaid, et Eesti võiks liitumisega veidi venitada, kuna EL ise on veel transformatsiooniprotsessis ning alles peale muutuste toimumist, võiks Eesti kaaluda ELga ühinemist, sest siis võiksid meie rahvuslikud huvid olla rohkem kaitstud. Tuleb tõdeda, et analüüsitud artiklitest polnud üheski pakutud Eestile alternatiivset käitumisviisi peale ELga

liitumise kas lühemas või pikemas perspektiivis (st. ajutise suveräänsuse säilitamise). Reaalsete alternatiivide puudumine tekitas ühiskonnas situatsiooni, kus ELga liitumine polnud rahva positiivne valik, vaid paratamatus, mida juhtis eliit ning millega rahvas pidi leppima.

2001. aastal muutus ELst rääkimise diskursus rohkem ELi keskseks. 2000. aastal arutati rohkem teemadel, kas Eesti peaks ELi astuma või mitte. Seevastu 2001. aastat iseloomustavad diskussioonid, kus domineerisid konkreetsed tingimused, mida Eesti peab enne ELi astumisel täitma. Mida positiivsemat tagasisidet sai Eesti ELlt tehtud töö eest ning mida konkreetsemaks muutus Euroopa Liidu soov Eestit enesega liita, seda enam muutus ka ELi diskursus ühiskonnas. 2001. aastaks oli selge, et Eesti liitub ELga ning muud alternatiivid puuduvad. Valitsuserakondade kõrval hakkasid liitumist toetama ka muud ühiskondlikud liidrid nagu Arnold Rüütel. Vaidluseid tekitasid vaid konkreetsed tingimused, mida ja kuidas täita, et Eesti rahvuslikud huvid oleksid võimalikult hästi kaitstud ning milline võiks välja näha Eesti positsioon peale ELga liitumist. Peamist kriitikat leidis ELga liitumise tempo, mida võrreldi võidujooksuga.

Juba 2001. aastaks oli selge, et Eesti liitub ELga lühemas või pikemas perspektiivis. Seda peeti Eestile hädavajalikuks. Ammugi enam ei räägitud 2002. aastal ELst liitumise või mitte-liitumise võtmes. Peamiselt käsitlesid analüüsitud artiklid seda, mis juhtub kui uued liikmesriigid ELga liituvad, millised on nende võimalused võrdsetel alustel kaasa rääkida ning milline võib olla ELi mõju Eesti arengule. Samuti räägiti palju sellest kui edukas on Eesti olnud erinevate reformide elluviimisel. ELi hüppelist toetuse kasvu võib seostada aga eelkõige NATO tippkohtumisega, kus Eesti sai organisatsiooniga liitumiseks kutse.

2003. aasta oli Eestile ELga liitumisel kriitiline aasta, seda eelkõige sisemiselt. 14. septembril toimus rahvahääletus ELiga ühinemiseks. 2003. aastaks oli liitumine või mitteliitumine saanud väga reaalseks valikuks, ettevalmistused selleks olid tehtud, kuid kõike võis muuta rahva tahe, mistõttu muutus ELi debatt üheks enam käsitletavaks teemaks. Kogu Eesti poliitiline eliit väljendas veenvalt oma poolehoidu liitumisele ning kutsus inimesi üles Euroopa Liidu poolt hääletama. 2003. aasta arvamusuuringud näitasid, et eurooptimistid jäävad Eestis ülekaalu, kuigi ka kõhklejaid oli mullusega võrreldes palju rohkem ning neid võis kõige enam mõjutada enne valimisi sisepoliitikas toimuv. Valitsusparteide toetuse langus võis tekitada olukorra, et Eesti ELiga liitumise rahvahääletusest saab usaldushääletus Eesti valitsusele. Eurohääletuse- eelne olukord oli põnev, kuna ELi toetajaid ja vastaseid oli juunis

2003 enam-vähem võrdselt. Kuu aega enne ELi referendumit oli viimane võimalus, et ka teised ühiskondlikud eliidid peale poliitikute, prooviksid oma väljaütlemistega mõjutada avalikkust. Augusti kolme nädala jooksul tegid erinevad teadlased, kultuuritegelased, organisatsioonid ja ühendused Postimehes ligi 20 avalikku pöördumist Euroopa Liiduga ühinemise küsimuses. Kvantitatiivne kontentanalüüs näitas, et augustikuu artiklid, mis käsitlesid ELi mõju Eestile, olid vaid mõne marginaalse erandiga kirjutatud positiivse ning analüüsiva tooniga. Ajakirjanduses oli EList loodud positiivne kuvand. Artiklid vaagisid arenguid, mis juhtub liitudes ning mida võib tähendada Eestile “ei” rahvahääletusel, olles oma järeldustes tugevalt ELiga liitumise poolt.

Eestist sai ametlikult Euroopa Liidu liikmeks 1. mail 2004 aastal. Peale Eestis läbiviidud ELi liikmelisust puudutavat rahvahääletust on toetus Euroopa Liidule püsinud suhteliselt kõrge, jäädes 60-70% vahele. ELi pooldajate hüppelise tõusu 2004. aastal võis põhjustada see, et Eestist sai viimaks ELi ametlik liige ning ajakirjanduses kõlasid vaid väga positiivsed sõnumid Eesti liitumisest. Eesti hakkas end ise järjest rohkem käsitlema ELi pärisosa ja täieõigusliku liikmena. Artiklites võrreldi end järjest enam teiste Euroopa Liidu maadega ning sooviti end kehtestada ja oma huve ELis kaitsta. Nähti, et ELis on iga riigi otsustusõigus ja -vabadus suurem kui varasemalt arvata osati ning ükski riik ei pea ootama teistelt riikidelt tegevussuuniseid. Eesti pääsu ELi peeti ajakirjanduses rahva suureks võiduks ning kõiki selle võidu vormistajaid ja kaasaaitajaid rahva kangelasteks. Eesti oli tätnud oma pikaajalise välispoliitilise eesmärgi.

Enne ELiga liitumist oli Eesti üks kõige euroskeptiliseima elanikkonnaga kandidaatriik. Pärast liitumist on hinnangud ELi kuulumise suhtes stabiilselt positiivsed. Avaliku arvamuse hüppeliste muutuste taga 2000-2003 võis alati leida aktuaalseid poliitilisi sündmusi, mis leidsid meedias suure tähelepanu ja kajastuse ning mis mõjutasid üldisi hoiakuid Eesti poliitika suhtes, selle kaudu ka suhtumist Euroopa Liitu. Enne liitumist seostus ELi populaarsus inimeste hoiakutest poliitika suhtes, kuid peale liitumist ei omanud see seos enam ELi toetusele mõju. Samas tuleb rõhutada, et otsest seost ELi toetuse tõusu või languse ja meedias ELi puudutavate lugude vahel ei olnud. Seega saab järeldada, et ühiskonna neljanda võimuna ja informatsiooni edastajana omab meedia kaudset mõju arvamuste ja suhtumise kujundajana, nt läbi agenda valiku, kuid mõju ei ole otsene ega mehhaaniline. Tuginedes eelnimetatule saab väita, et uurimistöö hüpotees, et meedia on suutnud otseselt kujundada eestlaste suhtumist Euroopa Liitu, ei leidnud tõestust. Täpsemalt, kontentanalüüs ELga

liitumise kajastusest Postimehes näitas, et aastatel 2000-2003 ei olnud meedia küllaldane tegur avaliku arvamuse kujundamisel ELi suhtes. Kuid võime oletada, et liitumise järel 2004.a. ilmnenud positiivsete muutuste puhul oli meedia oluliseks nende muutuste mõju võimendajaks, positiivse EL hoiaku kujundajaks ja alalhoidjaks.

Summary

"The cover of European Union at "Postimees" between 2000-2004 and the public opinion on the acceding to the EU"

After Estonia regained its independence in the year 1991, Estonia had a national goal, to insure its rather weak independence. It meant that Estonia needed to restore its historical links to the Europe and reintegrate itself with many international structures. From the beginning of the 1990s, Estonia's foreign and defence priority has been to join with the NATO and the EU. The majority of Estonian people always have strongly supported joining the NATO, but what concerns the EU, the support has not always been so certain.

The support to join the EU has been quite low. Majority of public polls have shown whether sceptical or even negative attitudes towards the EU and towards joining the EU. It is mostly because the need to join the EU was not so clearly understandable to the public. Why Estonia has to make so much effort on the name of being a member of the EU. When talking about joining the EU, the main attention was concentrated on the questions concerning economic, security and social problems. People were foremost interested in what the EU-membership could give to Estonia – profit, aid, guarantees etc, or on the contrary, what Estonia may lose or give up because of the membership – independence, freedom of choice etc.

Before the EU membership was gained, the support to the EU was one of the most lowest among the candidate countries. After Estonia became a member of the EU, the support was one of the highest. This is the moment when the role of the media as an information exchanger has been very high, if not to say it had a determinative or fatal role influencing the public opinion.

How the EU issues were handled in the media depended very much on the inner factors, but also from the outside factors, like political crises, bureaucracy of the EU institutions, non ratification of the EU treaty etc. Behind very rapid change of public support to the EU, one can always see some great political events that were widely talked about in the media at that time. This has had a direct influence to the change of public opinion concerning the support

to the EU and to join the EU. Thus, the media can form the way people are thinking about issues, buy not only giving its opinions about the themes and problems but also by chosing the agenda, what the media will talk about, it is acctually influencing the public opinion. Behind every big change of public opinion, we can acctually see some media events. If the events have been positives the public opinion towards the EU has grown or vice versa, behind a rapid negative change, there was a negative media event. But the messages about the EU forwarded in media could not form the general opinion about the EU. The final conclusion of this work is that the media has not directly been able to form public opinion about the EU.

Kasutatud kirjandus

- Vetik, R.** (2001) Euroopa Liit ja Eesti avalik arvamus. Tartu: TÜ Kirjastus
- RASI 2001.** - Avaliku arvamuse uuringu aruanne. TPÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut. Käsikiri, juuni 2001
- Bagerstam, E.** (1997) Ajakirjandusvabadus demokraatlikus ühiskonnas; (tõlkija Krõõt Kaljusto-Munck; eessõna: Halliki Harro, Peeter Vihalemm)
- Cohen, B.** (1963) The press and the foreign policy. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Erbring, L., Goldenberg, E., Miller, A.** (1980). Front-page news and real-world cues. American Journal of Political Science. 24, 16-49.
- Kepplinger, H.M. ja Habermeier, J.** (1995) The Impact of Key Events on the Presentation of reality. European Journal of Communications, 10 (3), lk 371-390.
- Leifmann, H.** (2000) "Studying social problems on the basis of official statistics" Statistics on alcohol, drugs and crime in the Baltic sea region NAD Publications No 28. Leifman, H&Henrichson, N-E (toim.) Helsinki: The Nordic Council for Alcohol and Drug Research, lk 7-16
- McCombs, M., Shaw, D.** (1977) The agenda-setting function of the press: the emergence of American political issues. St. Paul, Minn: West Publishing
- McQuail, D** (1994) Mass Communication Theory. London
- McQuail, D** (2003) Massikommunikatsiooni teooria. Tartu Ülikooli kirjastus
- Noelle-Neumann, E.** (1974) The Spiral of Silence: A theory of Public opinion. Journal of Communication, 24: 24-51
- Paletz, D.L. ja Entman, R.** (1981) Media, Power, Politics. New York: Free Press
- Rogers, E., Dearing, J.** (1987). Agenda-setting research: Where it has been, where is it going? Anderson, J. Communication yearbook II. Newbury Park, California: Sage. Lk 555-594
- Vihalemm, P. ja Lauristin, M.** (2004) „Eesti ühiskonna ja meedia muutumine 1965-2004“ Vihalemm, P. (toim.), Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. Lk 19-22
- Vetik, R.** (toim.) (2001) „Euroopa Liit ja Eesti avalik arvamus“. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. Lk 96-103

Artiklid ja dokumendid Internetis

Saaremaa kodulehekülg – www.saaremaa.ee (15/08/2001)

Eesti Tuleviku-uuringute Instituut „Euroopa Liidu tulevik ja Eesti” (2002)-
http://www.riigikantselei.ee/failid/uurimus_1.pdf

Postimees:

Gräzin, I. (2000). Tuleb oodata, kuni Euroopa Liidust asja saab. 07.04.

Ideon, A. (2000). Omavalitsejad taunivad ruttamist muutustega. 31.03.

Mattson, T. (2001) Üle poole kodanikest on Eli vastu. 28.03.01

Rajasalu, T. (2001). Kommentaar: Majandus ja EL. 05.07.

Kallas, S. (2002). Eesti on üks paremaid kohti elamiseks. 10.10.

Mikser, S. (2003). Euroliidust väljajäämine teeb Eestist iseseisva kääbuse. 18.06.

Simson, P. (2003). Politoloog: eurokampaania on aus. 28.06.

Pino, N. (2004). Kadunud külad ja lahkuvad arstid. 28.05.

Mattson, T. (2004). Urmas Reinsalu: ka Euroopa peab läbi murdma. 12.05.

Kelam, T. (2004) Euroopa vajab särtsakust. 07.05.2004

11.12.2000. ELi Nizza tippkohtumise tulemused Eestile head. Online uudis.

02.07.2001. Põllumehed saavad tänavu 800 miljonit toetusi. Siseuudis.

26.06.2003. Rüütel, Ergma ja Parts ütlevad euroliiduga ühinemisele «jah». Siseuudis.

13.06.2003. Eestis on kasvanud EL liitumise suhtes seisukohta mitteomavate inimeste arv.
Siseuudis.

25.08.2003. Enamik avalikke pöördumisi kutsub ütlema ELile «jah». Siseuudis.

30.08.2003. Milline tulevik ootab eesti keelt Euroopa Liidus. Siseuudis.

24.05.2004. Kardetud hinnatõus jäi oodatust väiksemaks. Majandusuudis.

05.05.2004. Savi: EL peab kaasa aitama idanaabrite demokratiseerimisele. Online uudis.

30.10.2004. Partsi valitsuse toetus kukub. Siseuudis.

04.05.2004. Elanike toetus Euroopa Liidule jõudis aprillis kõrgseisu. Online uudis.

EMOR:

Turundusuuringute ja konsultatsioonide firma TNS Emor

www.emor.ee

Emor 25.09.2000 – Eesti kodanike suhtumine Euroopa Liitu on muutunud positiivsemaks
(<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=759>, vaadatud 12.08.2006)

Emor 19.05.2001 – Toetuse langus ühinemisele Euroopa Liiduga on peatunud
(<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=573>, vaadatud 12.01.2007)

Emor 15.03.2002 – Toetus ELi ja NATOga ühinemisele kõrge
(<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=880>, vaadatud 23.08.2006)

Emor 29.11.2002 – Toetus ELiga ühinemisele tõusis kõrgtasemele
(<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=984>, vaadatud 27.08.2006)

Emor 28.05.2003 – Leedulased tõstsid eestlaste eurooptimismi
(<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=1077>, vaadatud 27.08.2006)

Emor 12.05.2005 – Trükimeediaturu ülevaade I kvartal 2005
(<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=1342>, vaadatud 03.11.2006)

Emor 19.11.2001- Arnold Rüütli seisukohad toetasid Euroopa Liidu reitingut
(<http://www.emor.ee/arhiiv.html?id=830>, vaadatud 01.05.2007)

Lisa 1

Sisuanalüüsi kategooriate süsteem aastatele 2000 – 2003.

Postimees

Kuupäev

Rubriigi, kus uudis ilmus, kood

1. välisuudis
2. siseuudis
3. majandusuudis
4. arvamus, intervjuu, kommentaar

Teksti sisu

Teksti autor (määrangu aluseks teksti juurde märgitud “amet”)

1. poliitik (k a välismaised poliitikud)
2. ametnik
3. ettevõtte esindaja
4. ühiskondliku organisatsiooni esindaja (välja arvatud erakonnad, teadlased, õppejõud)
5. õppejõud, teadlased, kirjanikud
6. ajakirjanik, ajalehe seisukoht/sõnavõtt
7. tavakodanik (kui tekstis ei ole märgitud ühtegi “ametit”)

Tekstis avaldatav seisukoht

1. Euroopa Liiduga liitumisele on alternatiiv
2. Euroopa Liiduga liitumisele ei ole alternatiivi
0. muu/ pole konkreetset seisukohta

Euroopa Liiduga liitumisele tekstis pakutav alternatiiv

1. mitte liitumine/ Eesti suveräänsus
2. “venitamine”/ liitumise edasilükkamine tulevikku
3. liitumine mõne teise riikide majandusühendusega
0. muu/ pole välja toodud

Allika kategooriad kelle seisukohalt liitumise/mitteliitumise vajalikkust esitatakse

1. rahvas, üksikisik
2. Eesti/ välispoliitiline, majanduslik jm eliit

3. ettevõtlus, majandus, ettevõtjad
4. Euroopa Liit
5. teadus, analüütikud
6. ajakirjandus, ajakirjanikud
7. ametnikud
0. pole välja toodud

Avaldatud materjalis esinev üldine hoiak ELiga liitumise suhtes

1. positiivne
2. negatiivne
3. neutraalne
4. tasakaalustatud/analüütiline
5. ohtu näitav/hirmutav
0. pole välja toodud

Lisa 2

Sisuanalüüsi kategooriate süsteem aastale 2004.

Postimees

Kuupäev

Rubriigi, kus uudis ilmus, kood

1. välisuudis
2. siseuudis
3. majandusuudis
0. arvamus, intervjuu, kommentaar

Teksti sisu

Teksti autor (määrangu aluseks teksti juurde märgitud “amet”)

1. poliitik (k a välismaised poliitikud)
2. ametnik
3. ettevõtte esindaja
4. ühiskondliku organisatsiooni esindaja (välja arvatud erakonnad, teadlased, õppejõud)
5. õppejõud, teadlased, kirjanikud
6. ajakirjanik, ajalehe seisukoht/sõnavõtt
7. tavakodanik (kui tekstis ei ole märgitud ühtegi “ametit”)

Tekstis avaldatav üldine hoiak Eesti kuulumisest ELi

1. positiivne
2. negatiivne
3. neutraalne
4. tasakaalustatud/analüütiline
0. muu/ pole konkreetset seisukohta

Allika kategooriad kelle seisukohalt hoiakut Eesti kuulumiset ELi esitatakse

1. rahvas, üksikisik
2. Eesti/ välispoliitiline, majanduslik jm eliit
3. ettevõtlus, majandus, ettevõtjad
4. Euroopa Liit
5. teadus, analüütikud
6. ajakirjandus, ajakirjanikud
7. ametnikud

0. pole välja toodud

Lisa 3

Aastate 2000-2004 kvantitatiivse analüüsi koondtabel

	kuupäev	rubriik	autor	seisukoht	pakutav alternatiiv	allika kategoriad	hoiak ELi suhtes	
1.	29.12.2000		4	6	0	0	0	0
2.	27.12.2000		4	1	2	0	2	1
3.	26.12.2000		2	6	2	0	6	1
4.	21.12.2000		1	6	0	0	0	4
5.	20.12.2000		4	1	0	2	2	5
6.	20.12.2000		1	6	0	0	5	4
7.	18.12.2000		1	1	2	0	2	4
8.	18.12.2000		4	2	2	0	7	1
9.	12.12.2000		1	1	2	0	2	1
10.	11.12.2000		1	6	0	0	6	1
11.	08.12.2000		4	7	0	0	1	5
12.	08.12.2000		4	5	0	0	5	4
13.	06.12.2000		4	2	2	0	7	4
14.	28.11.2000		4	5	0	0	5	4
15.	20.11.2000		1	6	0	0	6	4
16.	26.10.2000		3	6	0	0	3	1
17.	25.10.2000		1	6	2	0	4	1
18.	13.10.2000		4	4	2	0	1	1
19.	11.10.2000		1	1	2	0	4	1
20.	10.okt		4	5	0	0	5	4
21.	29.09.2000		1	1	2	0	4	1
22.	22.09.2000		1	6	2	0	7	4
23.	12.sept		4	5	1	1	1	2
24.	11.09.2000		4	1	2	0	2	1
25.	08.09.2000		2	6	0	0	1	5
26.	11.04.2000		1	2	2	0	7	1
27.	11.04.2000		1	1	2	0	2	1
28.	07.04.2000		4	1	1	2	2	4
29.	03.04.2000		4	2	0	0	4	4
30.	20.03.2000		4	5	2	0	5	4
31.	28.03.2000		4	6	2	0	1	4
32.	04.03.2000		1	1	2	0	4	1
33.	30.07.2001		2	1	2	0	4	1
34.	28.07.2001		1	1	2	0	2	1
35.	23.07.2001		2	1	1	0	2	4
36.	20.07.2001		1	1	2	0	2	1
37.	19.07.2001		4	3	2	0	2	4
38.	16.07.2001		1	5	2	1	5	1
39.	07.07.2001		1	1	2	0	2	4
40.	05.07.2001		3	6	2	0	6	1
41.	05.07.2001		4	4	2	0	5	4
42.	01.07.2001		4	1	0	0	2	2
43.	28.06.2001		4	6	0	0	6	4
44.	18.06.2001		2	1	1	0	4	1
45.	16.06.2001		1	1	2	0	2	1
46.	15.06.2001		4	4	2	0	1	1

47.	08.06.2001	3	1	2	0	2	4
48.	06.06.2001	2	2	2	0	7	1
49.	05.juuni	3	4	0	0	5	4
50.	02.06.2001	2	6	0	0	6	3
51.	21.12.2001	1	6	0	0	6	4
52.	17.12.2001	4	6	0	0	6	4
53.	08.12.2001	1	2	0	0	7	4
54.	01.12.2001	1	1	0	0	2	4
55.	27.11.2001	1	1	2	0	4	1
56.	23.11.2001	2	1	2	0	2	1
57.	19.11.2001	2	5	0	0	5	4
58.	19.11.2001	4	6	1	2	6	4
59.	14.11.2001	2	1	2	0	7	1
60.	14.11.2001	4	6	2	0	6	4
61.	10.11.2001	1	1	2	0	4	1
62.	03.10.2002	3	5	2	0	5	1
63.	04.10.2002	1	2	2	0	4	4
64.	11.10.2002	4	5	2	0	5	4
65.	10.10.2002	1	2	2	0	2	1
66.	09.10.2002	2	6	2	0	6	1
67.	23.10.2002	3	2	2	0	7	4
68.	22.10.2002	4	5	2	0	5	4
69.	21.10.2002	4	6	2	0	6	4
70.	29.10.2002	2	2	2	0	7	4
71.	29.10.2002	1	1	2	0	2	1
72.	29.10.2002	4	6	2	0	6	4
73.	26.10.2002	4	6	2	0	6	4
74.	24.10.2002	1	6	2	0	6	4
75.	31.10.2002	2	1	2	0	2	1
76.	30.10.2002	1	6	2	0	6	4
77.	29.10.2002	1	6	2	0	6	4
78.	08.11.2002	1	1	2	0	4	1
79.	04.11.2002	4	4	2	0	4	4
80.	12.11.2002	3	6	2	0	0	1
81.	12.11.2002	2	6	2	0	0	4
82.	11.11.2002	4	6	2	0	1	1
83.	09.11.2002	2	1	2	0	2	4
84.	19.11.2002	2	4	0	0	0	4
85.	19.11.2002	4	1	2	0	1	4
86.	19.11.2002	4	4	2	0	1	1
87.	19.11.2002	2	6	2	0	6	4
88.	18.11.2002	2	2	2	0	1	4
89.	23.11.2002	1	1	2	0	1	1
90.	21.11.2002	1	1	2	0	4	1
91.	27.11.2002	3	2	2	0	7	1
92.	27.11.2002	2	1	2	0	1	1
93.	29.11.2002	1	2	2	0	7	1
94.	30.08.2003	3	4	2	0	3	4
95.	02.07.2003	4	6	2	0	6	4
96.	01.07.2003	2	1	2	0	2	4
97.	30.juuni	2	1	2	0	2	1
98.	29.juuni	4	5	1	1	1	5
99.	28.06.2003	2	1	1	0	1	2
100.	29.06.2003	2	1	0	0	1	4

101.	28.06.2003	2	5	0	0	5	4
102.	28.06.2003	3	1	0	0	1	4
103.	27.06.2003	4	5	2	0	5	1
104.	28.06.2003	4	6	0	0	6	4
105.	27.06.2003	4	5	2	0	5	1
106.	27.06.2003	4	6	2	0	6	1
107.	26.06.2003	2	1	2	0	2	1
108.	21.06.2003	2	1	2	0	2	1
109.	21.06.2003	4	6	2	0	6	4
110.	18.06.2003	1	1	2	0	2	1
111.	18.06.2003	2	1	1	2	1	2
112.	18.06.2003	4	6	2	0	7	4
113.	17.06.2003	2	1	2	0	2	1
114.	17.06.2003	4	7	0	0	1	4
115.	17.06.2003	4	5	2	0	5	1
116.	17.06.2003	1	4	2	0	1	1
117.	16.06.2003	4	6	2	0	6	4
118.	16.06.2003	4	2	2	0	7	1
119.	16.06.2003	1	6	2	0	6	4
120.	14.06.2003	2	1	2	0	2	3
121.	14.06.2003	1	6	2	0	6	1
122.	14.06.2003	2	5	0	0	5	4
123.	13.06.2003	2	4	2	0	1	1
124.	13.06.2003	2	5	2	0	5	1
125.	13.06.2003	3	6	2	0	3	4
126.	09.juuni	2	6	0	0	1	3
127.	09.06.2003	1	4	1	1	1	4
128.	03.06.2003	2	1	2	0	1	1
129.	02.06.2003	2	6	0	0	6	4
130.	02.06.2003	4	5	2	0	7	4
131.	31.aug	3	3	2	0	7	4
132.	30.08.2003	2	5	0	0	5	1
133.	29.08.2003	1	6	0	0	6	4
134.	28.08.2003	2	3	2	0	3	1
135.	28.08.2003	4	5	1	0	5	4
136.	27.08.2003	1	6	0	0	3	4
137.	27.08.2003	4	2	2	0	7	1
138.	26.08.2003	4	4	2	0	1	1
139.	26.08.2003	2	1	2	0	1	1
140.	26.08.2003	4	1	2	0	1	1
141.	25.08.2003	4	1	2	0	1	1
142.	25.08.2003	2	4	1	0	1	1
143.	23.08.2003	2	1	2	0	1	1
144.	23.08.2003	4	5	2	0	1	1
145.	22.08.2003	4	1	2	0	1	1
146.	22.08.2003	2	4	2	0	1	1
147.	22.08.2003	2	4	2	0	1	1
148.	21.08.2003	4	5	2	0	1	1
149.	21.08.2003	2	1	2	0	4	1
150.	19.08.2003	1	1	2	0	4	1
151.	19.08.2003	2	4	2	0	1	1
152.	19.08.2003	4	1	2	0	1	1
153.	18.08.2003	3	6	2	0	1	1
154.	18.08.2003	2	6	2	0	1	1

155.	18.08.2003	2	6	2	0	1	1
156.	16.08.2003	2	6	0	0	0	4
157.	14.08.2003	3	3	2	0	1	1
158.	14.08.2003	4	5	2	0	1	1
159.	12.08.2003	4	4	2	0	1	1
160.	12.08.2003	3	6	2	0	3	4
161.	12.08.2003	4	5	2	0	1	1
162.	09.08.2003	4	1	2	0	1	1
163.	08.08.2003	2	4	1	0	1	2
164.	08.08.2003	4	5	2	0	1	1
165.	08.08.2003	4	5	2	0	1	1
166.	07.08.2003	4	6	2	0	1	1
167.	06.08.2003	4	5	2	0	5	1

				hoiak ELi	allika	
	kuupäev	rubriik	autor	kuulumisest	kategooriad	
168.	28.05.2004		0	1	1	3
169.	28.05.2004		2	6	0	0
170.	25.05.2004		0	1	1	2
171.	24.05.2004		3	6	3	3
172.	20.05.2004		0	6	1	5
173.	20.05.2004		3	6	1	3
174.	20.05.2004		3	6	4	1
175.	18.05.2004		0	6	4	1
176.	18.05.2004		0	1	4	2
177.	18.05.2004		1	6	1	1
178.	18.05.2004		1	5	1	1
179.	17.05.2004		2	1	1	1
180.	17.05.2004		0	6	1	1
181.	14.05.2004		0	6	1	1
182.	14.05.2004		2	1	3	3
183.	14.05.2004		1	6	1	1
184.	13.05.2004		0	1	1	1
185.	12.05.2004		0	2	1	1
186.	12.05.2004		2	1	4	3
187.	11.05.2004		0	1	4	1
188.	11.05.2004		0	1	4	2
189.	10.05.2004		2	1	4	3
190.	07.05.2004		2	1	1	1
191.	05.05.2004		3	1	1	1
192.	05.05.2004		0	1	2	1
193.	05.05.2004		0	1	4	1
194.	05.05.2004		2	1	4	3
195.	05.05.2004		1	1	1	4
196.	04.05.2004		0	5	1	1
197.	04.05.2004		0	5	4	1
198.	03.05.2004		0	1	1	1
199.	03.05.2004		0	1	1	1
200.	03.05.2004		1	1	1	1
201.	03.05.2004		3	6	4	3
202.	03.05.2004		2	6	2	1
203.	03.05.2004		3	2	4	3
204.	30.10.2004		2	1	1	1
205.	29.10.2004		0	1	1	4

206.	28.10.2004	0	6	4	4
207.	27.10.2004	3	6	4	1
208.	27.10.2004	2	6	4	4
209.	25.10.2004	0	6	4	1
210.	22.10.2004	0	6	4	1
211.	22.10.2004	0	1	4	1
212.	18.10.2004	0	1	1	4
213.	14.10.2004	2	2	4	4
214.	13.10.2004	2	5	1	5
215.	11.10.2004	0	6	4	1
216.	09.10.2004	1	2	1	4
217.	09.10.2004	2	2	4	1
218.	07.10.2004	2	2	4	4
219.	07.10.2004	0	6	4	4
220.	06.10.2004	1	1	1	4
221.	05.10.2004	3	2	2	3
222.	27.09.2004	2	6	4	3
223.	24.09.2004	1	6	0	4
224.	21.09.2004	3	2	1	3
225.	21.09.2004	3	7	4	3
226.	21.09.2004	0	6	1	3
227.	20.09.2004	1	2	1	1
228.	18.09.2004	1	6	1	1
229.	17.09.2004	3	6	4	3
230.	15.09.2004	2	6	4	1
231.	10.09.2004	3	6	1	3
232.	08.09.2004	0	6	4	3
233.	08.09.2004	2	6	4	1
234.	01.09.2004	3	6	4	1